

Geheimen onthuld

THEMA: OPENBARING

Onderweg

Inspiratie
voor
reisgenoten

06 OPINIE

Verwachting en vervulling

De Openbaring van Jezus Christus aan Johannes heeft een geweldige belofte in zich. 'Gelukkig is wie dit voorleest, en gelukkig zijn zij die deze profetie horen en zich houden aan wat hier gezegd wordt' (hoofdstuk 1:3). Gelukkig! God wil ons gelukkig maken als we deze woorden lezen en in ons opnemen. In wat voor omstandigheden we ook leven.

09 OPINIE

Vijandschap en vervulling

Na de eerste serie visioenen in Openbaring volgt een tweede serie, die opnieuw begint bij de hemelvaart van Jezus Christus. Satan haalt alles uit de kast om Christus tegen te werken. Adembenemend om te zien, maar vooral ook bemoedigend, want in dit laatste Bijbelboek krijgen we inzicht en hoop. De Openbaring aan Johannes gaat ook over de volharding van de heiligen.

12 TOERUSTING

Veelgestelde vragen over Openbaring

Bijna elke lezer van Openbaring zal het herkennen: je zit met vragen. Ze blijven meestal op de achtergrond, maar geregeld komen ze weer bovendrijven. *OnderWeg* zet een paar veelgestelde vragen op een rij en voorziet ze van een antwoord. Als een routekaart bij het lezen van het boek zelf.

24 EYEOPENER

Geen liefde zonder lijden?

Johannes 3:16 is het evangelie in een notendop: het gaat over Gods liefde, over Jezus en het eeuwige leven. Drie thema's die de kern van het christelijk geloof omvatten. En toch kan juist dit vers ook vragen oproepen. Over verloren gaan, maar ook over de vraag waarom God de Zoon zijn leven voor ons heeft gegeven. En die laatste vraag is volgens Almatine Leene nog niet zo makkelijk te beantwoorden.

32 JEUGDWERK

Op het ritme van het schooljaar

Vroeger werd in de zomermaanden, de agrarisch actieve periode, geen catechese gegeven, onder andere omdat de kinderen voor het werk op het land nodig waren. Dus bleven de wintermaanden over voor catechese. Een dergelijk seizoensritme is anno 2018 verdwenen. Dat levert de vraag op: hoe houd je nu contact met de jeugd door het jaar heen?

28 ONTMOETING

'Als organist ben ik een troostbieder'

Peter Sneep componeerde het lied 'Schepper van het geheel', dat afgelopen najaar bij de gezamenlijke synode van de NGK en de GKv werd gezongen, speelt orgel en leidt het avondgebed in de Oud-Katholieke Kerk. Wie is deze muzikale man en wat drijft hem? 'Ik zat interessant te doen, maar eigenlijk was ik gewoon een botte gast.'

34 OPINIE

Zoeken naar Gods zegen

Biedt de Schrift ruimte voor relaties in liefde en trouw tussen twee mensen van hetzelfde geslacht? Maarten van Loon worstelt al langere tijd met die vraag. Hij denkt dat we de Bijbel overvragen als we verwachten daarop een algemeen en ondubbelzinnig antwoord te krijgen. Maar hoe moeten we dan tot een antwoord komen?

16 INTERVIEW

'Ik concludeer dat het toen wel en nu niet meer nabije toekomst is'

Wubbo Wierenga, emeritus predikant in de GkV, is steeds meer gaan inzien dat Openbaring eerst en vooral beschrijft wat er in de eerste eeuw is gebeurd. Zijn visie wordt het preterisme genoemd ('preter' betekent 'voorbij'). Henk Schouten, baptistenpredikant, vijftien jaar betrokken geweest bij Het Zoeklicht, heeft een visie die omschreven wordt als dispensationalisme, de leer dat Gods plan met de wereld in verschillende fases te verdelen is. Beiden leggen hun standpunt uit.

20 BIJBELSTUDIE

Een Bijbelstudie bij Openbaring 13

Fred Blokhuis doet een Bijbelstudie bij Openbaring 13, bedoeld als vingeroefening. Om de smaak te pakken te krijgen en zelf bezig te gaan met het lezen en begrijpen van dit Bijbelboek.

EN VERDER:

4 **Praktijklokaal**14 **Redactioneel** Leendert de Jong19 **Nieuws**19 **Colofon**22 **Stimulans**23 **Column** Joost Smit31 **Column** Dick Westerkamp

Stockbeelden: hely/Shutterstock (pagina 1); Poxel Creative/Lightstock (pagina 4); kzenon/iStock (pagina 4 onder); Damion Hamilton/Lightstock (pagina 5); congerdesign/Pixabay (pagina 5 onder); Dean Drobot/Shutterstock (pagina 12-13); Thoom/Shutterstock (pagina 15); kevron2001/iStock (pagina 20-21); Ryan Wakefield/Lightstock (pagina 24); patat/iStock (pagina 32); StockSnap/Pixabay (pagina 35).

Onthuld mysterie

De boeken van Dan Brown, zoals *De Da Vinci Code*, *Het Bernini Mysterie* en *Inferno*, lezen als een trein. Eeuwenoude codes moeten ontcijferd worden, geheimzinnige mysteries worden ontrafeld. Wat eerst niet zichtbaar was, licht opeens op. Als je de codes weet te kraken, zal de wereld nooit meer hetzelfde zijn. Tegelijkertijd roept dat de tegenkrachten op van organisaties die al eeuwenlang proberen hun macht veilig te stellen. Hoe verder je in zo'n boek komt, hoe spannender het wordt.

>> Groot verschil met Dan Brown is dat Openbaring niet leest als een trein <<

Voor velen valt het Bijbelboek Openbaring in dezelfde categorie als de boeken van Brown. Het is een boek vol mysterieuze beelden en codes, geheimen die ontrafeld moeten worden. Als je die weet te ontcijferen, krijg je misschien kennis die niemand anders heeft. Dus zijn er allerlei theorieën over het getal 666, de antichrist en het duizendjarig rijk. Groot verschil met Brown is dat Openbaring niet leest als een trein. Veel christenen laten het boek dan ook dicht. Er zijn zo veel beelden, zo veel verschillende figuren in de meest kleurrijke beschrijvingen en zo veel visioenen dat je al snel de draad kwijt bent. En dat is jammer, omdat het niet voor niets het laatste boek van de Bijbel is.

Openbaring is bedoeld om ons iets te laten zien en ervaren. Jezus Christus vindt dat zelf belangrijk: daarom laat Hij het aan Johannes zien en door Johannes opschrijven. 'Gelukkig zijn zij die deze profetie horen en zich houden aan wat hier gezegd wordt. Want de tijd is nabij' (Openbaring 1:3).

Het is daarom de moeite waard om Openbaring te lezen, te bekijken, te bevragen en te bestuderen. Het geeft inzicht in de tijd voordat Jezus terugkomt. Mysteries worden onthuld: niet omdat wij ingewikkelde codes moeten oplossen, maar omdat Jezus ons iets wil openbaren. Als je eenmaal de geheimen ontdekt, zal de wereld nooit meer hetzelfde zijn.

Vanuit verschillende invalshoeken word je meegenomen in de laatste periode van de tijd, totdat Jezus terugkomt. Want 'Hij die van deze dingen getuigt, zegt: "Ja, Ik kom spoedig!"'

**Peter Hommes, redacteur
OnderWeg**

Dronten geniet van genoeg

Genieten is toch groot en luxe? Hoezo zou je gelukkiger worden van... minder? Wat zijn de gevolgen van mijn (koop)gedrag voor de wereld om me heen? Plastic soep, wat kan ik daaraan doen? Zomaar een paar vragen die aan de orde komen in de themakring 'Genieten van genoeg' in Dronten. Het initiatief daarvoor is ontstaan bij leden van de NGK Dronten, maar ook leden van de plaatselijke GKv en CGK zijn uitgenodigd. Ron Methorst, één van de initiatiefnemers: 'Duurzaamheid is binnen de gereformeerde kerken veel te lang een ondergeschoven kind geweest. De

themakring wil inspireren om je eigen keuzes op dit thema te maken.' Overigens is de NGK Dronten zelf ook bezig met het thema duurzaamheid: er is geïnvesteerd in een verwarming van het kerkgebouw die minder gas verbruikt en de verlichting wordt omgezet naar ledlampen.

Uitgangspunt van de vijf themakringavonden is Micha 6:8: 'Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.' Het moet volgens de initiatiefnemers niet alleen bij praten blijven. Geïnspireerd door de Bijbel willen ze ontdekken hoe ze de oproep uit Micha praktisch vorm kunnen geven in hun eigen leven. Daartoe zijn al verbindingen gelegd met het lokale natuurbeheerwerk. Ook wordt nog gekeken of

Wat zijn de gevolgen van mijn (koop)gedrag voor de wereld om me heen?

een koppeling kan ontstaan met A Rocha, een christelijke beweging met 'hart voor de schepping'. De themakring maakt gebruik van het boekje *Genieten van genoeg* van Martine Vonk.

Webtip

www.martinevonk.nl

Leek en Voorthuizen-Barneveld: nieuwe tekst doopvragen

Het is feest in de kerk als er weer een klein kindje gedoopt wordt. Voor de ouders en verdere familie, maar ook voor de hele gemeente. Vaak zijn er gasten bij de doop aanwezig, die misschien voor het eerst een kerkdienst bijwonen. En dan horen ze in de eerste doopvraag aan de ouders: 'Erkent u dat wij en onze kinderen in zonde ontvangen en geboren en daarom aan allerlei ellende, ja zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen zijn?' Of, sterker toegespitst op het kind dat wordt gedoopt: 'Erkent u dat [naam] zondig en schuldig ter wereld is gekomen en uit zichzelf niets goeds kan doen, en dat hij van nature blootstaat aan Gods toorn?' CGK-predikant Bert Loonstra schreef recent een blog over zijn moeite met deze

formulering en ook in enkele GKv- en NGK-gemeenten is iets van die moeite te proeven. Bijvoorbeeld in de GKv Leek. De predikanten Roel Prins en Henk Bondt schrijven: 'Denk je een reactie in als: "Een God die boos is op een pasgeboren kind? Hoe kun je zoiets geloven?" Op dat moment staan doopouders met 3-o achter.' Ze hebben dan na de dienst heel wat uit te leggen. Ook in de NGK De Ontmoeting (Voorthuizen-Barneveld) is de ervaring dat de doopvragen zoals die tot nu toe waren geformuleerd, niet altijd helder overkomen.

De GKv Leek hanteert voor de eerste doopvraag de formulering die ook in de Plantagekerk (GKv Zwolle-Centrum) wordt gebruikt: 'Jullie kinderen zijn één voor één prachtige en unieke schepsels van

Door de huidige formulering hebben doopouders na de dienst heel wat uit te leggen aan buitenkerkelijke gasten.

God! Maar ze zijn geboren in een wereld waar zonde en gebrokenheid heersen en daar hebben ze zonder het te weten ook

deel aan. Zonder Christus zou hun leven geen toekomst hebben. Geloven jullie van harte dat jullie kinderen dankzij het offer van Christus voor God heilig zijn? En geloven jullie dat de doop de manier is waarop zij nu als lid van Christus in zijn gemeente worden ingelijfd?' Beide gemeenten geven hun eigen uitleg bij de gekozen aanpassing. De GKv-synode heeft immers bepaald dat de door de ouders af te leggen beloften niet veranderd mogen worden. Maar strikt genomen is er pas bij de derde doopvraag sprake van een belofte en de predikan-

ten van Leek wijzen erop dat de inhoud van de vragen niet veranderd is. Er zijn slechts andere woorden gekozen om tegemoet te komen aan de bezwaren. In Voorthuizen-Barneveld benadrukken ds. Henk van der Velde en ds. Reinier Drop dat het goed is om ook voor de gemeente te herhalen wat bij de voorbereiding allang doorgesproken is. De eerste doopvraag wordt daar als volgt onder woorden gebracht: 'Belijden jullie dat het leven van jullie kindje alleen dankzij het kruis en de opstanding van onze Heer Jezus Christus is gered van zonde, dood

en oordeel, van welke redding de doop een teken en zegel is?' Bij de voorbereidende doopgesprekken gebruikt deze gemeente een doopfolder, waarin de betekenis van de doop besproken wordt.

Webtips

www.bertloonstra.nl/blog/komen-onze-kinderen-schuldig-ter-wereld
plantagekerkwolle.nl/kerkdiensten/doop

GKv Valkenburg: liever instemming dan bezwaar

Een bekende zegswijze uit de afkondigingen van de kerkenraad is: 'indien geen gegronde bezwaren worden ingebracht'. Door deze oproep wordt de volgens het kerkrecht noodzakelijke instemming van de gemeente verkregen. Maar past dat wel bij gebeurtenissen waar je blij van wordt, zoals een huwelijk, de binnenkomst van

nieuwe leden, of een geloofsbelijdenis? De GKv Valkenburg vindt van niet. Voortaan wordt de gemeente alleen om instemming gevraagd. In de afkondiging wordt niet meer de aandacht gevestigd op de mogelijkheid van bezwaar. Wie toch bezwaren heeft, kan in het kerkelijk jaarboekje terecht voor de daarvoor geldende procedure.

Past de aandacht voor 'gegronde bezwaren' wel bij gebeurtenissen waar je blij van wordt, zoals een huwelijk?

Dertigdagentijd in Groningen

De GKv Groningen-Oost kent dit jaar geen veertigdagentijd, maar een dertigdagentijd, die begint op de zondag voor Pasen. In de weken na dat feest nemen ze de tijd om met elkaar het cadeau van Pasen uit te pakken. Daarvoor worden bij de kerkdiensten leestips, filmpjes en verwerkingsvragen aangeboden. Uiteraard is er voor de kringen alle ruimte om ook invulling te geven aan de veertigdagentijd vóór Pasen.

Openbaring lezen (hoofdstuk 1-11)

Verwachting en vervulling

De Openbaring van Jezus Christus aan Johannes heeft een geweldige belofte in zich. 'Gelukkig is wie dit voorleest, en gelukkig zijn zij die deze profetie horen en zich houden aan wat hier gezegd wordt' (hoofdstuk 1:3). Gelukkig! God wil ons gelukkig maken als we deze woorden lezen en in ons opnemen. In wat voor omstandigheden we ook leven.

tekst **Roel Kelder** beeld **Frans van Hoffen**

Openbaring is een hoopvol boek. Het zit vol verwachting van wat God doet en gaat doen. Het is het laatste boek in de canon en eindigt met de voltooiing van Gods nieuwe wereld. Daarmee is in de Bijbel de cirkel rond. Gods schepping uit het begin komt tot haar volheid en heerlijkheid. Want God vervult zijn beloften. Hij maakt alles nieuw (21:5) en leidt de geschiedenis van de wereld door oordelen heen naar een climax. Maar je kunt gauw verdwalen in de verschillende manieren waarop Openbaring is uitgelegd. Gaat het over de

verwoesting van Jeruzalem? Of gaat het vooral over de tijd die net voorafgaat aan de terugkomst van Jezus? Of over ons heden? En al die getallen, zijn die nu symbolisch of kun je ze ook letterlijk nemen? Wat te denken bijvoorbeeld van het duizendjarig rijk?

Zeven

Je moet het eigenlijk voor je zien. Johannes tekent vooral visioenen op. Visioenen kun je omschrijven als getoonde gelijkenissen. In beelden laat God zien hoe Hij werkt in het verleden,

het heden en de toekomst. De beelden zitten vol symboliek, met lijnen naar het Oude Testament. Ook de getallen zijn symbolisch.

Wie Openbaring leest, kan bijvoorbeeld niet om het getal zeven heen. Dat staat bekend als het getal van volheid. De openbaring is geadresseerd aan zeven gemeenten, waarmee meteen de kerk van Christus over heel de wereld is aangeschreven. Verder zijn er zeven geesten (zo rijk en vol is Gods Geest), zeven zegels, zeven bazuinen, zeven donderslagen en zeven schalen.

>> Jezus komt, kijk maar hoe dat plaatsvindt <<

Het zien van het getal zeven kan je helpen om de structuur van het boek te ontdekken. De eerste drie hoofdstukken concentreren zich op de zeven gemeenten, oftewel op de kerk van Christus in de wereld. De hoofdstukken 4 tot en met 7 laten met het verbreken van de zeven zegels vooral zien hoe de kerk van Christus lijdt onder de verschrikkingen in de wereld (Handelingen 2:19-20). In de hoofdstukken 8 tot en met 11 klinken zeven bazuinen, waarmee Gods oordelen worden ingeleid. Hoofdstuk 11 eindigt met het oordeel over de vijanden van Christus en de beloning van de dienaren van de Heer.

Vanuit drie verschillende perspectieven laat God zijn licht schijnen over de plaats van Christus' gemeenten in de wereld; hoe zij door alle tijden heen met verleidingen en vervolgingen te maken hebben, maar ook hoe de Heer hen daar dwars doorheen leidt. Hij regeert, zijn koninkrijk staat vast.

Ontroerend

Lezen in Openbaring lijkt een uitdaging, maar is bemoedigend als je ontdekt dat het draait om Christus, die heeft overwonnen. Daarom moet je echt beginnen bij hoofdstuk 1, waarin de apostel Johannes de Heer Jezus ontmoet.

De bekende vredegroet staat hier: vrede voor u van 'Hem die is, die was en die komt'. Openbaring laat zien hoe Jezus Christus bezig is te komen. Alles wat beschreven staat, is uiteindelijk verbonden met zijn komst. Jezus komt, kijk maar hoe dat plaatsvindt. Alles – ook de pijnlijke en zware dingen die beschrijven hoe volgelingen van Christus lijdten –

Rondom de troon, een schilderij van Frans van Hoffen. Rond Gods troon staan 24 tronen voor 24 oudsten, die de kerk van het Oude en het Nieuwe Testament vertegenwoordigen. Van Hoffen heeft een serie schilderijen over Openbaring gemaakt. Zie voor meer informatie fransvanhoffen.nl.

staat uiteindelijk in het teken van zijn komst. Hij komt eraan, houd moed. Ontroerend is het om te zien hoe de Heer zijn doorboorde hand op Johannes legt en hem bemoedigt: wees niet bang! Bij alles wat je verder leest over wat er gebeurt tussen hemelvaart en Jezus' terugkomst moet je dat niet vergeten: wees niet hopeloos bang. Daarmee kunnen de kerken over heel de wereld verder. Het gaat erom dat je ziet dat Hij komt! Hij die is, die was en die komt.

Christus bemoedigt en vermaant de kerken (hoofdstuk 2-3). Hij kent ze en weet hoe ze leven met God, maar ook welke zonden in hun midden bestaan. Zo laat Jezus Christus zien dat Hij zich tussen die gemeenten – de zeven kandelaren – bevindt (1:13).

Lam en leeuw

In hoofdstuk 4 mag Johannes op uitnodiging van Christus in de hemel kijken. De deur is open. Zo komen we in de troonzaal van God. Rond Gods troon staan 24 tronen voor 24 oudsten, die de kerk van het Oude en het Nieuwe Testament vertegenwoordigen. En er is nog meer te zien! Vier wezens, die op dieren lijken, met daarbij verschijnselen uit de schepping: de regenboog, bliksem en donderslagen en vuurfakkels. Ze zijn daar als een voortdurende herinnering voor God om aan zijn schepping te denken. Zoals iemand op zijn werk foto's van zijn gezin heeft staan, zo ziet God zijn schepping, waar Hij voor zorgt. Die schepping prijst God eenstemmig: voor God alle lof, eer en macht!

Voor de troon verschijnt het lam, dat is Jezus Christus. Hij komt de troonzaal binnen. Het is de hemelvaart, vanuit het perspectief van de hemel. Het lam is ook een leeuw. Kwetsbaar en sterk tegelijk.

Zijn taak als hogepriester gaat na zijn hemelvaart door. Hij bidt voor ons bij de troon van de Almachtige. Daarbij

ontvangt Hij de eer om de geschiedenis tot een einde te brengen. Een boekrol, verzegeld met zeven zegels, mag door Hem worden geopend. Het lam ontvangt alle lof. 'Met uw bloed hebt U voor God mensen gekocht' en 'uit hen een koninkrijk gevormd en hen tot priesters gemaakt' (5:9 en verder.). Wie eigendom is van Christus, maakt Hij tot priesters: mensen die hun leven wijden aan God. Zo ben je geroepen om als priester te bidden voor alle mensen. Je brengt God onder de mensen en mensen bij God.

Mededogen

De Heer opent de eerste zegels van de boekrol. Beroemd zijn de vier paarden, symbolen voor verleidingen, oorlog en strijd, hongersnood en de dood (zie ook Matteüs 24:4-12). Je ziet als het ware het NOS Journaal. Deze paarden draven nu door de straten van onze wereld.

>> Geen kind dat sterft of de hemel zwijgt <<

Maar opnieuw is er bij al dit geweld iets moois te ontdekken. De dienaren van God krijgen het zegel van God op hun voorhoofd. Het is de verzegeling met de heilige Geest, die geloof en kracht geeft om vol te houden tot Christus komt (Efeziërs 1:13 en 4:30). Dit is het pinksterfeest vanuit het perspectief van de hemel. God weet hoe zijn dienaren zijn Geest nodig hebben. Zo leeft de hemel mee met de aarde.

Dat zie je ook als het zevende zegel opengaat. Openbaring is een boek met veel geluid, maar nu wordt het stil. De hemel houdt de adem in bij wat op aarde gebeurt. Deze stilte symboliseert

hoe de hemel met de aarde meeleeft in al het lijden. Geen bombardement of het is stil in de hemel. Geen hongersnood in Afrika of het is stil. Geen kind dat sterft of de hemel zwijgt. Er is een diep mededogen om ons heen. De gebeden van gelovigen stijgen op tot Gods troon als reukwerk, gezuiverd door Christus. Die gebeden gebruikt God om zijn plannen verder te brengen als ze als zijn oordelen op de aarde komen. Christus komt, en gelovigen zijn biddend daarbij ingeschakeld.

Alarm

Voor de mensen is het gelukkig nog niet te laat. Je kunt nog aan Gods oordeel ontkomen. Zeven bazuinen klinken als een geweldig luchalarm. Bekeer je! Het kan nu nog. Er is nog tijd. Hij komt, maar tot die tijd is de tijd van genade.

Alle oordelen die in hoofdstuk 8 en 9 over de aarde gaan, staan in het teken van dat alarm. God bereidt ons en de wereld voor op zijn komst. Wat nu zo erg lijkt – branden die uitbreken, drinkwater dat vervuult en schaars wordt – is nog niet het laatste oordeel. Nog niet alles gaat eraan (al is het veel: een derde van de schepping), want er is nog geduld, er is nog tijd voor bekering. Hoofdstuk 10 en 11 staan dan ook in het kader van getuigen. God wil dat de oproep tot bekering blijft klinken. Bij de laatste, zevende bazuin breekt het oordeel aan. Vanuit de hemel breekt het licht door: de tempel van God in de hemel gaat open en de verbondsark komt in beeld. God denkt aan zijn verbond!

Hier eindigt de eerste serie visioenen, van hemelvaart tot wederkomst. God bewaart zijn dienaren en zijn kerk. Hij vervult wat Hij heeft beloofd. Wees vol verwachting van God, ook in onze tijd.

Roel Kelder is predikant van de GKv Amersfoort-Emiclaer.

Openbaring lezen (hoofdstuk 12-22)

Vijandschap **en vervulling**

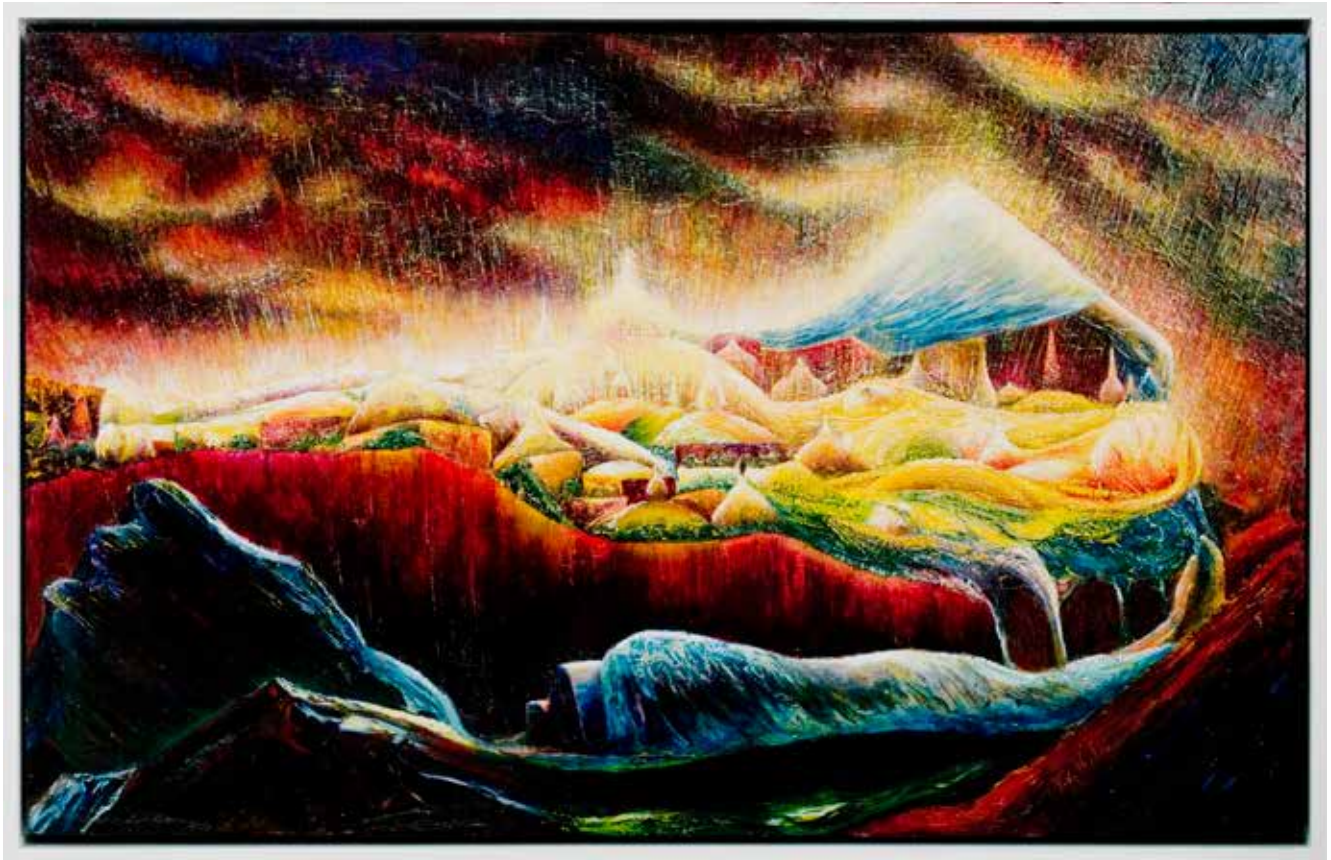
Na de eerste serie visioenen in Openbaring (zie pagina 6-8) volgt een tweede serie, die opnieuw begint bij de hemelvaart van Jezus Christus. De invalshoek is nu hoe Satan alles uit de kast haalt om Christus tegen te werken. Adembenemend om te zien, maar vooral ook bemoedigend, want in dit laatste Bijbelboek krijgen we inzicht en hoop. De Openbaring aan Johannes gaat ook over de volharding van de heiligen.

tekst **Bas Luiten** beeld **Frans van Hoffen**

In Openbaring 12 komt de draak in beeld, met zeven koppen en tien hoorns. Eeuwenlang heeft hij de zwangere vrouw – Gods volk in verwachting van het kind dat beloofd was aan Adam en Eva – belaagd. Hij heeft geprobeerd om het volk te vernietigen, te misleiden en te verstrooien. Maar toch werd het kind geboren. Een groot wonder van Gods trouw en krachtige regering! Op die geboorte volgt meteen de hemelvaart van het kind, waarover in de

eerste reeks visioenen veel is getoond. Nu is het de draak die in beeld blijft. Hij wordt uit de hemel gegooid, niet langer is hij de overste van deze wereld. Jezus is Heer! Aan Hem is alle macht gegeven in hemel en op aarde (Matteüs 28:18). Woedend probeert de draak zich te storten op de vrouw, maar zij wordt voor hem in veiligheid gebracht. Wat nu? Geeft hij het op? Nee, maar hij verandert zijn tactiek, op een echt duivelse manier.

Johannes ziet een beest opkomen, in wezen aan de draak gelijk, maar in een aardse gedaante. Voor een draak slaat iedereen op de vlucht, maar dit beest blijkt heel verleidelijk. Heel de wereld loopt achter hem aan, want hij geeft alles wat mensen maar willen. Dat is herkenbaar. Het leven heeft ineens zo veel te bieden dat je God vergeet. De wetenschap kan alles en voor amusement kom je tijd tekort. Maar let op de list: de draak droeg al zijn kracht en

Het nieuwe Jeruzalem, een schilderij van Frans van Hoffen. Het vraagt geloof en volharding vandaag dit Jeruzalem in de kerk te zien, de bruid van Jezus. Van Hoffen heeft een serie schilderijen over Openbaring gemaakt. Zie voor meer informatie fransvanhoffen.nl.

heerschappij en gezag op dit beest over (hoofdstuk 13:2). Het is zijn laatste truc, maar zó listig en effectief. De vrouw is veilig voor de gruwelijke draak, maar dit verleidelijke beest is net zo duivels. Nog een tweede beest komt erbij. Het ziet eruit als het lam, maar het spreekt als de draak. Je denkt Jezus te herkennen, maar de boodschap is vals. Wel gaat die gepaard met grote wonderen en tekenen, zodat zelfs de uitverko-

>> Je denkt Jezus te herkennen, maar de boodschap is vals <<

renen erdoor verleid zouden worden (Matteüs 24:24). Dit tweede beest stimuleert de mensen om het eerste beest te aanbidden. Wie dat niet doet, wordt buitengesloten. Daarmee is het duivelse complot compleet. 't Is maar dat je het in de gaten hebt!

Gratis

Opvallend is hoe Satan zich voordoet als God. Ook hij laat zich gelden in een drie-eenheid. Na de draak kwam het eerste beest, met een kop die eruitzag als geslacht, maar toch genas. Sprekend Gods Zoon, maar toch helemaal niet. Het tweede beest geeft mensen hun geloof, compleet met wonderen en een teken op hun voorhoofd of rechterhand. Sprekend de Geest, maar toch nep. Dit is dus waarvoor we op onze hoede

moeten zijn. We verbinden Satan gemakkelijk aan onze ziektes en tegenspoed, terwijl we God danken voor alle mooie dingen. En zodra we wonderen zien, zijn we van slag. 'Daar gebeurt het dan toch maar', hoor je dan. Maar de twee beesten willen niets liever dan je overladen met alles wat leuk, knap en begerenswaardig is! De wonderen krijg je er gratis bij. Als je daarvoor God maar vergeet, dát is de inzet.

Schape van de goede herder kunnen niet van Hem worden geroofd (Johannes 10:28). Nu zet Satan alles in op misleiding, waarbij hem niets te dol is.

Aanval

De hoofdstukken 12 tot en met 20 hebben één grote spanningsboog. Aan het begin zien we hoe de macht van de

draak wordt beperkt, waarna hij een eerste en een tweede beest laat opdraven. Aan het eind van de tijd wordt dit trio opgepakt. Eerst worden de twee beesten overwonnen en in het vuur gegooit (19:20), vervolgens is de draak zelf aan de beurt (20:1-10). Hij is dan duizend jaar geketend, zo staat er.

Alle getallen zijn symbolisch, net als de visioenen zelf. Sinds de hemelvaart van Jezus heeft de draak zich niet meer als draak kunnen vertonen; heel de tijd van het Nieuwe Testament. Maar uiteindelijk zal dat toch nog heel even gebeuren: als de twee beesten zijn verwijderd mag de draak zich in zijn ware gedaante laten zien in een laatste moordlustige aanval op het volk van God. Het zal snel met hem gebeurd zijn, maar toch, iedereen zal de adem inhouden.

Waarom deze laatste vertoning? God verslaat de vijand niet buiten ons blikveld. Door onze zondige keuze hebben we de verslindende draak macht gegeven over de aarde en de mensheid. Dan is het niet te veel gevraagd om hem één keer in ware gedaante te zien. Jezus rekent net zo zichtbaar met hem af als toen Hij onze schuld verzoende aan het kruis.

Teken

Onder deze spanningsboog verstrijkt nu de tijd. Een tijd vol spanning, maar ook heel verschillend. Er zijn oorlogen en terreurdreigingen, voetbalkampioenschappen en Olympische Spelen: er is altijd wel een spanning die heel de wereld voelt. We worden eronder bedolven en dat is de duivelse bedoeling. Want maar één spannende kwestie is van levensbelang: welk teken draag je op je voorhoofd? Het teken 666 van het duivelse trio of de naam van de drie-enige God? Vergelijk hoofdstuk 13:16-18 met 14:1-5, dan zie je dat het niet alleen om een teken gaat, maar vooral om de invloed ervan op je denken en handelen. Wie of wat is leidend in je leven? Die vraag

heeft twee kanten. Positief: Jezus laat zien hoe zijn ontelbare schare Hem overal volgt en niets tekortkomt. Negatief: Jezus waarschuwt dat wie het beest aanbidt ook zal drinken uit de beker van Gods toorn over het beest.

Zee

Intussen gaat de vervulling verder. Geen vijand houdt Jezus tegen. Terwijl Hij de aarde zijn toorn laat voelen in zeven laatste plagen, leidt Hij zijn volk daar dwars doorheen. Ooit ging Gods volk door de zee, achternagezeten door de farao en zijn hele legermacht, maar veilig onder de wolk met de engel van de Heer (Exodus 14:19). Aan de overkant zongen ze het lied van Gods overwinning op zijn vijanden, het lied van Mozes. Dat beeld keert terug in Openbaring 15. Aan de glazen zee vol vuur van Gods oordeel staan nu de overwinnaars van het beest en zijn getal. Zij zingen opnieuw het lied van Mozes en het lied van het lam. Zij gingen dwars door de zee – deze tijd, vol van Gods naderende oordeel – met dank aan het lam, dat het pad heeft gebaad en hen veilig heeft geleid.

In dit betekenisvolle visioen wordt onze levensweg in één keer getypeerd en in lijn gezet met de regering van het lam sinds zijn hemelvaart. Dit is voluit vervulling van de Schriften en van het hoge ambt van Jezus Christus, onze redder. De vervulling is bezig, net als een glas wijn dat je schenkt totdat het helemaal gevuld is.

Twee steden

De vervulling van de tijd van vijandschap en volharding wordt samengevat in de toekomst van twee steden die nu in aanbouw zijn, Babylon en Jeruzalem. Babylon is de stad van de mens. Zij is niet ergens op de kaart aan te wijzen, ze is overal waar de mens vol is van zichzelf en aan God voorbijgaat. Ze is als een hoer die met iedereen de liefde

bedrijft en zich aan niemand hecht. Een schitterende stad, dat wel, vol pracht en rijkdom. Er wordt gehandeld en geleefd. Jezus onthult echter dat deze hoer wordt gedragen op de rug van het eerste beest. Haar verleiding is door en door antichristelijk. In Babylon wordt het bloed gevonden van de heiligen. De Heer waarschuwt deze stad te verlaten om niet met haar ten onder te gaan.

>> Het vraagt geloof en volharding in de kerk vandaag om dit Jeruzalem te zien <<

De schoonheid van Jeruzalem is daarentegen nog verborgen in deze tijd. Toch mag Johannes daar al een blik op werpen. Hij ziet de stad van God op een hoge berg, neerdalend langs haar hellingen, naar de profetie van Jesaja 2. Haar top is in de hemel, haar poorten staan op aarde, gesierd met de namen van de twaalf stammen en van de apostelen. Eén en al vervulling! Veelkleurig wordt de heerlijkheid van God weerkaatst door tal van edelstenen. Levende stenen. Het vraagt geloof en volharding vandaag dit Jeruzalem in de kerk te zien, de bruid van Jezus. Toch is daar nu al de bron van levend water, die ontspringt aan de troon van God en van het lam. Hier vinden mensen genezing en begint de vreugde van het eeuwige leven. Wat een openbaring! De Geest en de bruid zeggen: 'Kom!'

Bas Luiten is predikant van de GKV Amersfoort-De Horsten.

Veelgestelde vragen over Openbaring

Bijna elke lezer van Openbaring zal het herkennen: je zit met vragen. Ze blijven meestal op de achtergrond, maar geregeld komen ze weer bovendrijven. OnderWeg zet een paar veelgestelde vragen op een rij en voorziet ze van een antwoord. Als een routekaart bij het lezen van het boek zelf.

tekst Wim de Bruin en Rob van Houwelingen

Hoe vind ik de betekenis achter de beeldspraak?

Openbaring maakt veel gebruik van beelden die angstaanjagend, bijzonder majestueus of ongekend vredig zijn. De beelden raken je in je emoties. Dat is ook het doel. De taal van Openbaring is evocatief. Dat is belangrijk om te zien, want veel Bijbellezers hebben de neiging om de beelden te zien als een soort codetaal die ontcijferd moet worden. De beelden van Openbaring zijn dan niet meer dan een pictogram. Het lam = Jezus. De draak = de duivel.

De uitleg van het boek komt op deze manier neer op het herschrijven van de beelden in gewone taal.

We kunnen er echter van uitgaan dat vrijwel alle beeldspraak voor de eerste lezers direct duidelijk was. Het doel van de beeldspraak gaat dan ook één stap verder. Het beeld voegt betekenis toe en raakt daarmee de lezers. De beste vraag die je daarom steeds kunt stellen als je de beelden wilt uitleggen is: waarom gebruikt Openbaring juist dit beeld? Waarom wordt bijvoorbeeld Satan afgeschilderd als een vuurrode

draak (Openbaring 12)? Wat zegt dat over hem en welk doel had de schrijver ermee?

Wij hebben vaak een extra stap nodig, omdat veel van de beeldspraak voor ons niet duidelijk is. De beste manier om erachter te komen is het bekijken van de tekstverwijzingen in een studiebijbel. Openbaring is gedrenkt in het Oude Testament. Door te kijken hoe een beeld voorkomt in het Oude Testament en wat Openbaring ermee doet, kom je vaak heel veel op het spoor.

Wat is de betekenis van de getallen?

Een onderdeel van de beeldtaal van Openbaring is het veelvuldige gebruik van getallen: 7, 12, 144.000, 666, enzovoort. Van sommige getallen ligt de betekenis voor de hand. Het getal zeven komt uit het scheppingsverhaal en wordt in Openbaring gebruikt om in drie series van zeven plagen de schepping te ontmantelen als gevolg van en oordeel over de zonde van de mensen.

Het getal twaalf duidt op de stammen van Israël (hoofdstuk 21:12) en de twaalf apostelen (21:14). Alle maten van het nieuwe Jeruzalem bevatten het getal twaalf en de stad is daarmee de volheid van Gods volk van het Oude en het Nieuwe Testament. De stadsmuur is 144 el breed, dat is twaalf keer twaalf. Het aantal verzegelden in Openbaring 7 is 144.000, en staat daarmee ook voor de volheid van Gods volk (recent schreef Matthijs Biewenga hierover, *OnderWeg* nummer 4, 17 februari 2018).

Wat betekent de tijd van de verdrukking?

De tijd van de verdrukking is een tijd, twee tijden en een halve tijd (12:14), ofwel 42 maanden (13:5), ofwel 1260 dagen (12:6). Dat komt neer op de helft van zeven jaar. De verdrukking is heftig, maar qua tijd niet meer dan de helft. Als Johannes over die tijd schrijft als een tijd van vervolging, noemt hij steeds

42 maanden (11:2; 13:5). Schrijft hij over de bescherming van de gemeente, dan gebruikt hij de 1260 dagen (11:3; 12:6). Dat getal 1260 is een afgerond getal. 3,5 jaar is 1277 dagen. Daniël 12 schrijft over die tijd als 1290 dagen. Het is goed mogelijk dat dit getal zo afgerond wordt om uit te komen op een zogeheten rechthoeksgetal. De 1260 dagen zijn daarmee niet letterlijk te nemen. Ze gaan in op het moment dat Jezus naar de hemel is gegaan (12:6) en houden op als Jezus terugkomt. De tijd daartussen wordt beschreven als een tijd van enerzijds verdrukking en anderzijds bescherming van Gods gemeente.

>> *De beste vraag die je kunt stellen: waarom gebruikt Openbaring juist dit beeld?* <<

Hoe zit het met het getal 666?

Zeshonderdzesenzestig, in het Grieks voluit geschreven, is het getal in het boek Openbaring dat het meest tot de verbeelding spreekt. In de popcultuur wordt er graag naar verwezen, de Opwekkingsbundel slaat het juist over. Volgens Openbaring 13:18 wordt er een mens mee aangeduid.

Openbaring maakt hier gebruik van de getalswaarde van letters; de eerste letter van het alfabet heeft een 1, de tweede een 2, enzovoort. In andere joodse apocalyptische boeken komen we deze techniek ook tegen. Het getal 666 is zowel de getalswaarde van het woord 'beest' als van 'keizer Nero', beide geschreven in Hebreeuwse karakters. Daarmee kan Johannes twee dingen bedoelen: keizer Nero is het beest of het beest is net als keizer Nero. In het tweede geval kan het beest duiden op

'Iedereen kan één mens helpen'

Maart. Ik mag die maand wel. Dagen worden langer. De zon wint aan kracht. Donkere maanden raken vergeten. Vind ik niet verkeerd.

Maart heeft voor mij ook iets triests. Omdat ik aan Syrië denk. Vreemd, ik weet het, maar ik vergeet gewoon niet dat in *maart* 2011 de strijd tegen Assad begon. Inmiddels verloren 500.000 mensen het leven, zijn 6 miljoen mensen hun huis kwijt en vluchtten 5 miljoen mensen uit Syrië weg.

Velen vluchtten naar Europa. Na jaren van ellende voor vluchtelingen op zee en extreemrechts dat schreeuwde, sloot Europa in 2016 de Turkijedeal. Weet je nog? Turkije vangt vluchtelingen op. Het krijgt daar veel geld van Europa voor. Turkije belooft dat het zich bij die opvang houdt aan het Vluchtelingenverdrag. En de in Griekenland en Italië gestrande vluchtelingen worden herverdeeld over de andere EU-landen.

Het meest trieste zit 'm in de aantallen slachtoffers. Het zijn er zo veel. Het is zo tragisch. En het gaat maar door, tot vandaag. Maar wat ook triest is, is die Turkijedeal. Omdat lang niet aan alle voorwaarden voldaan wordt. Ja, er gaat geld naar Turkije. En ja, Europa wordt niet meer overspoeld door vluchtelingen. Maar voor het overige mankeert er veel aan de deal en zitten vluchtelingenkampen op bijvoorbeeld het Griekse eiland Lesbos nog overvol.

Kortgeleden was een documentaire te zien met de bedenker van de deal. Hij verdedigt die, maar hekelt de abominabele uitvoering, bijvoorbeeld voor wat betreft de behandeling van vluchtelingen door Turkije. 'Als nu richting Turkije niets gedaan wordt, is het Vluchtelingenverdrag dood. (...) Als Europa, het rijkste continent, zich daar al niet aan houdt, waarom zouden andere landen dit wel doen?'

Er zijn lichtpuntjes. Velen zetten zich in voor de vluchtelingen, ook inwoners van Lesbos. Er is daar een echtpaar dat een restaurant runt en vluchtelingen eten geeft. De eigenaresse zegt: 'Iedereen kan één mens helpen. Europa kan er duizenden helpen.'

Maart. Was een stiltemaand. Ook vanwege leed, onrecht. En vanwege dat zinnetje: 'Iedereen kan één mens helpen.' Morgen is het Pasen. Er is een mens die in z'n een-tje alle mensen redde. Het is tijd om bij Hem onderdak te vinden.

Leendert de Jong,
hoofdredacteur *OnderWeg*

een persoon (de antichrist), die nog moet komen, maar minstens zo erg zal zijn als keizer Nero. Het hangt af van je visie op het boek Openbaring welke keuze je hier maakt. Velen wijzen bij het getal 666 ook nog op het gegeven dat het net geen 7 is. Het is het getal van de mens, geschapen op de zesde dag. Het is de mens op de toppen van zijn kunnen, bijna goddelijk (Psalm 8). Openbaring 13 laat zien dat de mens op de toppen van zijn kunnen tegelijk de ultiem slechte mens is, de tegenstander van Christus. Waar een gewoon mens te veel macht krijgt en hij zichzelf als goddelijk gaat zien (13:4), zal die macht ontaarden in het meest wrede machtsmisbruik (13:7). De wereldgeschiedenis is er vol van.

›› *Hedendaagse onderzoekers benadrukken dat de duizend jaren niet voor iedere gelovige bestemd zijn* ‹‹

Wat wordt er met Babylon bedoeld?

In sommige eindtijdsscenario's gaat men ervan uit dat in de eindtijd Babylon herbouwd zal worden en de woonplaats van de antichrist zal zijn. In het boek Openbaring is Babylon echter codetaal voor de stad Rome. Net als de Babyloniers vroeger hadden de Romeinen in 70 na Christus de tempel van Jeruzalem verwoest

Rome was in de oudheid van een unieke grootte. Op het einde van de eerste eeuw liep het inwonertal tegen de miljoen mensen aan. Ter vergelijking: de tweede stad van de wereld, Alexandrië, had zo'n 400.000 inwoners. Als Johannes over 'de grote stad' schrijft, is voor de eerste lezers onmiddellijk duidelijk dat het over Rome gaat (16:19). Om zo groot te kunnen groeien, had Rome niet genoeg aan het graan dat op het Italiaanse schiereiland groeide. Na de onderwerping van Egypte in 30 voor Chr. werd Egypte de graanschuur voor Rome. Daardoor kon Rome zo ontzettend groeien. Er was een enorme hoeveelheid handel in één richting, Rome. In Openbaring 18, de grote profetie over de val van Babylon, vinden we dan ook een stad die ongelooflijk rijk was geworden van de handel (18:11-14). Wat betekent het nu dat Openbaring Rome met het woord Babylon weergeeft? Dat is niet zomaar een lege codetaal. Babylon verschijnt in het Oude Testament vanaf het begin als een megalomaan project. De mensen bouwen er een

toren die tot in de hemel reikt (Genesis 11). In Daniël 4 zien we opnieuw die trots. Koning Nebukadnessar roept uit: 'Is dit niet het grote Babel dat ik gebouwd heb?'

Babylon is in de Bijbel meer dan een historische stad. Babel komt in de Bijbel symbool te staan voor de menselijke groothedswaanzin, die het meest tot uitdrukking komt in het bouwen van grote, versterkte steden. Daarom heet zowel de eerste als de laatste stad in de Bijbel Babel. Datzelfde megalomane zag men in de tijd van Johannes in de stad Rome.

Het is goed mogelijk dat Johannes dacht dat de val van Rome daadwerkelijk het einde van de wereld en de terugkomst van Jezus zou markeren. De aanwezigheid van een machtig Rome in de wereld was minstens zo vanzelfsprekend als de aanwezigheid van een machtig Amerika in de onze. En een val van die stad moest wel het einde van alles zijn. Maar door het taalgebruik van Johannes blijft het mogelijk om de naam Babylon steeds weer te betrekken op nieuwe projecten van menselijke groothedswaanzin. De stad van de mens zal eens ten val komen. En de groene stad van God, het nieuwe Jeruzalem, bestaat voor eeuwig.

Wat is het duizendjarig rijk?

In Openbaring 20 staat het visioen beschreven waarin Satan een periode van duizend jaar gebonden zal worden, zodat hij de volken niet meer kan verleiden. Gedurende die periode zullen de martelaren weer tot leven komen en samen met Christus regeren. Tot zes keer toe lezen we het getal duizend. Het chiliasme (naar het Griekse woord voor duizend: *chilioi*) of milleniarisme neemt dit getal letterlijk en construeert een compleet eindtijds scenario door een inhoudelijke verbinding te leggen met oudtestamentische profetieën over het vrede-rijk, vooral uit Jesaja. Bij de

In het boek Openbaring is Babylon codetaal voor de stad Rome.

wederkomst zullen alleen de gelovigen worden opgewekt (de 'opname van de gemeente') en wordt een duizendjarig messiaans vrede-rijk op aarde gevestigd, met Jeruzalem als centrum. Na afloop daarvan breekt 'de grote verdrukking' uit en zal Christus opnieuw terugkomen om Satan definitief te verslaan. Tegen deze constructie zijn verschillende bezwaren in te brengen. Een vrede-rijk op aarde doet eerder denken aan het nieuwe Jeruzalem uit hoofdstuk 21-22 dan aan hoofdstuk 20, waar niet eens over een rijk wordt gesproken. En de getallen uit Openbaring hebben doorgaans symbolische betekenis. Vooral onder invloed van Augustinus heeft een minder letterlijke opvatting van de duizend jaar ingang gevonden: het gaat om de hele periode van de hemelvaart tot de wederkomst, waarin de kerk ongehinderd kan groeien en Satan in zoverre gebonden is dat hij de verbreiding van het evangelie niet kan tegenhouden. Alle gestorven christenen mogen in de hemel alvast meeregeren met Christus totdat het koninkrijk voltooid is.

Bij deze opvatting zou hoofdstuk 20 chronologisch voorafgaan aan hoofdstuk 19, waar de overwinning van Chris-

tus wordt gevierd als de bruiloft van het lam. Belangrijker nog is het probleem dat een gedeeltelijke binding van Satan zich moeilijk laat rijmen met diens opsluiting in een verzegelde put. Enkele hedendaagse onderzoekers benadrukken dat de duizend jaren niet voor iedere gelovige bestemd zijn. In de tekst wordt een speciale categorie genoemd van gestorvenen die weer tot leven komen, namelijk de christelijke martelaars, 'degenen die onthoofd waren omdat ze van Jezus hadden getuigd en over God hadden gesproken'. We hoorden hen al om bloedwraak roepen in hoofdstuk 6:9-11. Het feit dat zij intensief met Christus mogen meeregeren, op hemelse tronen gezeten, betekent voor hen een vorm van eerherstel. Dit zal gebeuren tijdens een soort 'voor-opstanding' en een 'voor-oordeel', voorafgaande aan de algemene opstanding van de doden en het laatste oordeel. Al zijn met deze benadering nog niet alle vragen opgelost, ze is wel veelbelovend.

Wim de Bruin is predikant van de CGK Zutphen. Rob van Houwelingen is hoogleraar Nieuwe Testament aan de TU Kampen en redacteur van *OnderWeg*.

Twee andere lezingen van Openbaring

‘Ik concludeer dat het toen wel en nu niet meer nabije toekomst is’

Wubbo Wierenga, emeritus predikant in de GkV, is steeds meer gaan inzien dat Openbaring eerst en vooral beschrijft wat er in de eerste eeuw is gebeurd. Zijn visie wordt het preterisme genoemd. Henk Schouten, baptistenpredikant, vijftien jaar betrokken geweest bij Het Zoeklicht, heeft een visie die omschreven wordt als dispensationalisme, de leer dat Gods plan met de wereld in verschillende fases te verdelen is. Beiden leggen hun standpunt uit.

tekst **Karel Smouter**

Ds. Wubbo Wierenga, wat leest u als de centrale boodschap van de Openbaring aan Johannes?

‘De verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70, en de gebeurtenissen die daartoe leidden.’

Wat is dan voor ons, christenen in de 21ste eeuw, het belang van die boodschap?

‘De centrale boodschap is nog hetzelfde. Zo is dat ook met vervulde profetieën over de komst van de messias of over de val van Samaria. Elke vervulde profetie bevestigt dat God leeft, dat Hij machtig is om te doen wat Hij aangezegd heeft en dat Hij daaraan ook trouw is. De specifieke bete-

kenis van Openbaring voor ons is dat het de publieke afsluiting van het oude verbond beschrijft. Dat is in de tijd van 30 tot 70 na Christus, waarin God nog met uiterst geduld geprobeerd heeft het volk te bewaren. Het volk heeft echter de predikers verdreven en gedood, en uiteindelijk kwam daarop de verbondsstraf.’

Hoe bent u tot deze uitleg van Openbaring gekomen?

‘Openbaring 1:1 zegt dat het gaat over dingen die binnenkort moeten gebeuren. En vlak daarna, in 1:3, staat dat de tijd nabij is. De hele toon van de Openbaring is er één van waarschuwing en urgentie voor wat binnenkort gaat

gebeuren. In Openbaring 22 worden beide formuleringen herhaald, plus driemaal “komt spoedig”. Blijkbaar slaat die nabijheid dus op het geheel van Openbaring. Daaruit concludeer ik dat het toen wel en nu niet meer nabije toekomst is.

Het grote gedeelte van Openbaring 4 tot en met 21 beschrijft de oorlog waarin Jeruzalem verwoest wordt, of de opmaat daarheen. Zo hebben de Romeinse legers in de jaren 67 tot 70 heel Israël verwoest. Dorp na dorp, stad na stad. Wij herinneren ons de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70, maar het was veel meer. Die oorlog heeft geduurd van mei 67 tot november 70. 1260 dagen, 42 maanden.’

Hoe legt u de teksten uit die een veel grotere reikwijdte lijken te hebben? Wat betekent bijvoorbeeld: ‘Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde’?

‘Dat betekent niets anders dan: het wordt een compleet andere, ten goede vernieuwde samenleving. Het is niet vreemd om dat zo te zeggen. De Bijbel bedient zich geregeld van zulke uitdrukkingen.’

Hoe kan ik de symbolische betekenis van de taal in Openbaring begrijpen?

‘Het Oude Testament en de actuele situatie van Israël in de tijd van Johannes vormen samen de achtergrond waartegen je die symbolen moet proberen te begrijpen. Zo lees je in Openbaring 17:5 over “de moeder van alle hoeren”. Veelal wordt gezegd: de hoer is het rijk van Rome. Maar als dat zo is, wie is dan de vrouw? De stad Rome? Nee. Alleen al omdat verderop staat dat het grote beest de vrouw verwoest. De vrouw is Jeruzalem. Ze wordt als zittend daarop getekend omdat het hele Joodse volk haar voortbestaan te danken heeft aan het Romeinse Rijk. Onder meer rond het proces tegen Jezus zie je hoezeer de tempel en de hogepriesters samenwerken met de Romeinse bezetter. Het is een trieste toestand, maar volk en staat leunden voor hun

>> ‘Het grootste deel van Openbaring beschrijft de oorlog waarin Jeruzalem verwoest wordt’ <<

Wubbo Wierenga: ‘De specifieke betekenis van Openbaring voor ons is dat het de publieke afsluiting van het oude verbond beschrijft.’ (beeld Jaco Klamer)

voortbestaan op de Romeinse bezetter. Het duizendjarig rijk is de periode tussen hemelvaart (troonsbestijging) en de wederkomst. Het is dus onze huidige tijd.’

Ds. Henk Schouten, wat is de centrale boodschap van Openbaring?

‘Meer nog dan andere Bijbelboeken is Openbaring heel direct door God ingegeven. Het komt rechtstreeks van God via de Heer Jezus bij Johannes. Het is een onthullende boodschap. Het gaat dus om concrete zaken die spoedig moeten gebeuren.’

Hoe kunnen we de symbolische taal in Openbaring begrijpen?

‘Het is niet ingewikkeld om door de profetische, symbolische taal heen te zien. Veel blijkt gewoon letterlijk te kunnen worden opgevat. Sleutelvers is Openbaring 1:19. Dat geeft een driedeling in verleden, heden en toekomst. Die driedeling vind je ook terug in de opbouw van het Bijbelboek.

Het verleden betreft de imponerende ontmoeting met de verheerlijkte Heer. Die heeft al plaatsgevonden.

De zeven rondzendbrieven bevatten de grondtonen van de kerkgeschiedenis. In zekere zin hebben ze iets van de gelijkenissen in Matteüs. Ook die beschrijven hoe het koninkrijk doorwerkt. De zeven gemeenten hebben concreet bestaan in de dagen van Johannes, maar het heden van Johannes duurt to vandaag toe voort.

Henk Schouten: ‘Het is niet ingewikkeld om door de profetische, symbolische taal heen te zien. Veel blijkt gewoon letterlijk te kunnen worden opgevat.’

Vanaf hoofdstuk 4 begint de beschrijving van het hemelse. Het opent met “hierna” en beschrijft dus wat komen gaat.’

Hebben alleen de rondzendingen betrekking op onze huidige tijd?

‘Het grootste deel van Openbaring beschrijft wat nog moet gebeuren. Dat wordt al wel voorbereid in het verleden en het heden, bijvoorbeeld door Jezus zelf in de evangeliën. Matteüs 12 en 13 beschrijven hoe Jezus zich op die toekomst richt. Door in gelijkenissen te spreken, neemt Hij afstand van het volk, en waar we eerder van Hem lezen dat Hij gehoorzaam is aan zijn ouders, zegt Hij nu: “Mijn moeder, mijn broeders, dat zijn zij die de wil van de Heer doen.” Het koninkrijk is vanaf hier een verborgen werkelijkheid.’

Waar zijn de gelovigen in deze hoofdstukken?

‘Vanaf Openbaring 6 wordt vooral zichtbaar wat er op aarde gaat gebeuren, met af en toe een blik in de hemel, waar het wordt aangestuurd. De gemeente is dan al niet meer op de aarde, waar de grote verdrukking zal plaatsvinden, maar is naar 1 Korintiërs 15:50 (en verder) en 1 Tessalonicenzen 4:16-17 al in de hemel opgenomen. De periodes zijn profetisch letterlijk te nemen, zoals ook in het vergelijkbare boek Daniël.

Daniël bidt in Daniël 9 om genade voor het verdrukte Israël. De Heer antwoordt dat er een periode van zeventig weken is vastgesteld voor het oordeel. De weken blijken

profetische jaarweken te zijn: één week staat voor zeven jaar. Dat zijn 69 profetische weken naar de kruisiging. De 70ste week sluit niet direct aan op de 69ste, maar wordt onderbroken door het tijdperk van de gemeente (de christelijke kerk). Na de hemelvaart van de gemeente gaat de Heer weer met Israël verder. Dit volk wordt gelouterd in deze zeventigste jaarweek, ook wel de grote verdrukking genoemd, waarna Jezus terugkeert en het messiaanse rijk aanvangt met Christus als koning. Het wonder van de terugkeer van het volk heeft daarmee te maken.’

>> ‘Na de hemelvaart van de gemeente gaat de Heer weer met Israël verder’ <<

Hoe ziet u wat er in onze tijd gebeurt, bijvoorbeeld met en vanaf de oprichting van de staat Israël, in dit licht?

‘In het terugkeren van de Joden naar het huidige Israël zie ik wel Gods hand, want God heeft Israël nooit losgelaten. Maar tegelijk is de vorm ervan door en door aards. Gods hand is er ook in die zin in te herkennen: Hij bereidt voor wat komen gaat. Bij de wederkomst van Christus zal Christus over Israël regeren vanuit Jeruzalem.’

Karel Smouter is predikant van de NGK Wageningen en redacteur van *OnderWeg*.

Leestips

C. van der Waal, *Openbaring van Jezus Christus*, Barneveld (Vuurbaak), 1971 (deel één) en 1981 (deel twee).

Kenneth. L. Gentry, *Before Jerusalem Fell*, Tyler (Institute for Christian Economics), 1986.

In 2018 verschijnt van Gentry een commentaar over Openbaring onder de titel *The divorce of Israel*.

Webtip

www.zoeklicht.nl

Ds. Sinia promoveert op kinderen aan het avondmaal

Op 20 april hoopt ds. Peter Sinia (NGK de Proosdij, Ede) aan de TU Kampen te promoveren op een onderzoek over kinderen aan het avondmaal. Hij analyseert in zijn proefschrift de ontwikkelingen in onder meer de NGK, de GKv en de Christian Reformed Church in Noord-Amerika, waar hij eerder predikant was. Eén van zijn conclusies is dat bij de ontwikkeling naar kinderen aan het avondmaal de theologen niet vooropliepen, maar dat allereerst culturele factoren een rol speelden. In dat verband wijst hij op de veranderde kijk op het kind in de twintigste eeuw en op de emancipatiebewegingen op tal van maatschappelijke terreinen.

Volgens Sinia dateert het beroep op 1 Korintiërs 11 ('zichzelf beproeven', 'het lichaam van de Heer onderscheiden') om kinderen van het avondmaal af te houden uit de tijd van de Reformatie en niet uit de eeuwen daarvoor. Hij is van oordeel dat er voor deze uitleg en toepassing goede alternatieven zijn.

De titel van het in het Engels geschreven proefschrift *From the least to the greatest* verwijst naar een kenmerk van het nieuwe verbond in Jeremia 31:34: 'iedereen, van groot tot klein, kent Mij dan al – spreekt de HEER'. Het proefschrift bevat drie casestudies: de NGK Rijsbergen en de CRC-gemeenten in Holland (Michigan) en New Westminster (Canada).

Samenwerkingsgemeenten zijn wachten moe

Veel samenwerkingsgemeenten CGK/NGK en CGK/GKv, maar ook andere CGK-gemeenten voelen zich in hun gemeente zijn geblokkeerd door besluiten van de CGK-synode. Dat bleek op 24 maart tijdens een bijeenkomst van het samenwerkingsorgaan van Deputaten Eenheid van CGK, GKv en NGK met de betreffende kerken. Vooral besluiten over de Gereformeerde Theologische Universiteit, homoseksuele gemeenteleden en vrouwelijke ambtsdragers en het verbod op de afvaardiging van niet-CGK-ambtsdragers naar classisvergaderingen zitten hen hoog. Sommige kerken vragen al decennialang om meer ruimte voor eigen keuzes en zijn het wachten moe, bleek uit hartenkreten vanuit onder meer Dronten, Lelystad en Nieuwegein.

Komen en gaan

Aangenomen naar de NGK Barendrecht: H.H. Scheffer (GKv/NGK Nijverdal). Benoemd tot kerkelijk werker voor pastoraat en gemeenteopbouw (70 procent) door de GKv Groningen-Noord-West: ds. P. Groen (GKv Heerenveen). Groen blijft aan de GKv Heerenveen verbonden als predikant met een bijzondere taak en zal de komende twee jaar een beperkt aantal taken in die gemeente uitvoeren. Verder blijft hij beschikbaar voor algemene predikantstaken binnen de kerken.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Jolyn van Varik-Nysink, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Ad de Boer, Eline de Boo, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Wim van der Schee, Joost Smit, Paul Smit, Esther Spiering-de Hek, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

't Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 48,50 (studenten € 24,25,- / Europa € 85,- / buiten Europa € 115,-).
Halfjaarabonnement € 26,75.

Abonnement OnderWegOnline: € 37,50.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg te Wijk bij Duurstede.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Bijbelstudie bij Openbaring 13

Deze Bijbelstudie bij Openbaring 13 is bedoeld als vingeroefening. Om de smaak te pakken te krijgen en zelf bezig te gaan met het lezen en begrijpen van dit Bijbelboek.

tekst **Fred Blokhuis**

We vallen er middenin: Openbaring 13. Uit de voorgaande hoofdstukken weten we dat zowel schrijver Johannes als zijn lezers het moeilijk hebben. Blijkbaar is er een clash gaande tussen de gelovigen en de staat. Een groeiende kerk met een eigen *Kurios* (Heer) zou zomaar het hele systeem van de Romeinse kurios kunnen destabiliseren.

Johannes schrijft bemoedigende brieven namens de Heer, die er is en zal zijn. Hij gebruikt metaforen, vaak ontleend aan het Oude Testament, omdat beelden soms meer zeggen dan woorden. En tegelijk minder, wat wel zo veilig is voor het geval er ongewenste meelezers zijn. Zo lezen we in hoofdstuk 13 van beesten, 42 maanden en het gekke getal 666. Laten we proberen te ontdekken op welke manier dat troostvol kan zijn.

Tegengeloof

Het begint met die beesten. Komen ze uit de lucht vallen? Nee, ze horen bij de draak van hoofdstuk 12. En die komt wél

uit de lucht vallen. Hij wordt op de aarde gesmakt en mag niet meer in de hemel komen.

Johannes ziet een oorlog tussen Michael en de draak.

- Welke troost kun je putten uit het verbod voor de draak om ooit nog in de hemel te komen?
- Je kunt onderzoek doen naar Michaël. Wat is er over hem bekend?

De draak krijgt hulp van twee beesten. Het lijkt allemaal tamelijk abstract. Maar als je aandachtig leest wat er over de draak en deze beesten gezegd wordt, ga je ineens een bizarre parallel ontdekken. De draak en de beesten vertonen opmerkelijke overeenkomsten met de goddelijke drie-eenheid van Vader, Zoon en Geest. Het kwaad kan niet bestaan zonder het goede!

- Werk deze overeenkomsten uit.
- Welke troost zou je kunnen putten uit

>> *De draak en de beesten vertonen opmerkelijke overeenkomsten met de goddelijke drie-eenheid* <<

het feit dat de boze machten God proberen te imiteren?

Tot vier keer toe wordt herhaald dat de draak en zijn beesten aanbidding zoeken. Het gaat hun blijkbaar opzettelijk om een 'tegegeloof', een antireligie. De mensheid afleiden van haar oorspronkelijke bestemming: God aanbidden. Concreet betekent deze aanbidding in de tijd van Johannes de keizercultus. De keizer is de kurios, de vredevorst. Hij staat garant voor veilige en bloeiende handel. Zijn leger bewaakt de orde. Mensen die dat evenwicht bedreigen zijn hun leven niet zeker. Merktekens op de hand of het

voorhoofd garanderen participatie aan het staatsapparaat. In het Romeinse Rijk had bijna iedereen een tattoo. Soldaten, maar ook de vele miljoenen slaven. Een kleine rijke minderheid hield zo de greep op het systeem.

- Van welke parallel in het Oude Testament zou zo'n tattoo een imitatie kunnen zijn? Zie ook Openbaring 14:1.

Het leger van de draak komt zo tegenover de mensen van het lam te staan. De zwaarbewapende en geöliede machine van Rome wordt getraind om de allergevaarlijkste vijand van de staat te kunnen weerstaan: weerloze gelovigen. Ooit schreef een militair uit Sovjet-Unie over zo'n ongelijke strijd het ontroerende boek *Vergeef mij Natasja*.

En toch, als je deze dingen vanuit de hemel mag meekijken, zie je hoe weinig het voorstelt. Dat het niet meer is dan het zielige na-apen van God. Dan weet je dat de tegenstander maar een beperkte tijd krijgt: 42 maanden. Dat lijkt heel wat, maar het is te overzien.

Daniël heeft het over een tijd, tijden en een halve tijd. Het duurt een tijd, twee tijden zelfs, maar daarna is het ineens afgelopen. Het komt maar op de helft van zeven – dat belangrijke getal in het boek Openbaring. Halverwege de tijden is het beest weg.

Ontroerend

Zeven is het getal van de volheid. Zes is het getal van de mens. Op de zesde dag schiep God de mens. Daarna kon het rusten beginnen. Als je aan de zeven niet toekomt, zul je de rust niet ingaan. Het beest blijft steken bij zes. Dat lijkt

een sleutel bij dat geheimzinnige getal 666. Is dat niet die duivelse drie-eenheid? Het komt niet bij 777. De draak zal nooit Gods macht bezitten. Johannes zegt dat 666 het getal van een mens is. Een mens die zich heeft overgeleverd aan het systeem van de draak.

- De meest gehoorde naam bij 666 is die van keizer Nero. Je kunt onderzoeken waarom dat wel of niet passend zou zijn.
- Het getal 666 komt één keer voor in het Oude Testament. Laat je verrassen door 1 Koningen 10:14 en let dan ook even op het woord 'wijsheid' in Openbaring 13:18. In hoeverre vind je geldzucht passen bij de beelden uit Openbaring 13?

>> *De herrie van de beesten wordt gekraakt door een geloof dat niet grijpt naar wapens* <<

Ten slotte nog iets opmerkelijks in dit hoofdstuk: de verzen 9 en 10. Midden tussen het eerste en het tweede beest komt de aanmoediging om standvastig te zijn, om gevangenschap of verdrukking dapper te verduren. De herrie van de beesten wordt als het ware gekraakt door een geloof dat niet grijpt naar wapens, aanslagen of zelfs demonstraties. Wat moeilijk! Maar ook: wat ontroerend! Dit is de Geest van Jezus!

- Welke psalm of welk lied leert jou dat wachten veel kracht kan geven?

Fred Blokhuis is predikant van de Ankergemeente (CGK/NGK) in Nieuwegein.

Journal voor stille tijd

Wat betekent het geloof in het dagelijks leven? Om twintigers en dertigers te helpen bij het nadenken over deze vraag kwam uitgever Ark Media deze maand met het boekje *Here I am*, een zogenaamd *journal*, dat materiaal bevat voor tien stilletijdmomenten. Elke keer staat een andere Bijbelse persoon centraal en worden belangrijke levensgebeurtenissen en de emoties die daarbij horen uitgediept. Het boekje maakt daarbij gebruik van verschillende crea-

tieve opdrachten, maar ook van de app Bible-Fit. Deze gratis app, enkele jaren geleden door Ark Mission ontwikkeld, helpt je om snel Bijbelteksten te vinden die passen bij wat jij meemaakt of hoe jij je voelt. Doel van zowel het boekje als de app is dan ook om te helpen ontdekken wat de Bijbel te zeggen heeft in het dagelijks leven. Via www.arkmedia.nl/here-i-am.html kun je een kijkje nemen in *Here I am*. Meer informatie over de app is te vinden op biblefit.nl.

Toelevens naar Pinksteren

Ergens naar toelevens betekent dat je ergens verlangend naar uitziet, je ergens op verheugt. Maar waarom mogen we ons verheugen op Pinksteren? Waarom is het met Pinksteren echt feest? Er zijn verschillende materialen ontwikkeld die ons de komende periode kunnen helpen om dat te ontdekken en op die manier nog meer toe te leven naar Pinksteren.

Zo verscheen bij De Groot Goudriaan kortgeleden een herdruk van het boek *Triomftocht. Overdenkingen van Pasen naar Pinksteren* van ds. C.G. Vreugdenhil, met 56 overdenkingen over de opgestane en verheerlijkte Christus. Het Evangelisch Werkverband lanceerde enkele jaren geleden het gemeenteproject *50 dagen op weg met God* om als gemeente samen toe te leven naar Pinksteren. Voor gezinnen met kinderen van 3 tot 11 jaar

is ten slotte het boek *Vier het samen. Met kinderen toelevens naar christelijke feesten* van Nieske Selles een aanrader. Het boek biedt voor verschillende feestdagen een Bijbel-leesrooster voor de periode voorafgaand aan de feestdag, vrije voorleesverhalen, creatieve verwerkingsvormen en vragen voor verschillende leeftijdsniveaus om over door te praten.

Sleepwpet

Vorige week woensdag was het zover. De plicht riep, het feest van de democratie barstte los. In mijn binnenzak brandden stempas, paspoort en twee machtigingen. Na een familiegesprek over burgerplichten kreeg ik die stemkaarten en een bindend stemadvies mee. Wat ik namens mijn kinderen stemde, blijft geheim. Achter het gordijntje tekende zich wel een boeiende coalitieoptie af.

Het referendum over de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten vormde de tweede barrière. Met rood kraste ik twee keer VOOR en één keer TEGEN. Dat was een goede spiegel van de strijd in mijn eigen hart. Enerzijds kan de AIVD natuurlijk niet uit de voeten met rooksignalen en draaischijf-telefoons. Ook jihadisten bedienen zich niet van flessenpost om hun bebaarde vrienden te enthousiasmeren. Anderzijds stelt het idee dat 'bevriende' landen gegevens kunnen delen mij niet gerust. Uiteraard is er een oerwoud aan regels en bezweringen opgesteld, door en voor nette mensen. Maar stel dat een Hitlerfiguur zo'n sleepwpet annexeert? Dan is het Achterhuis bij voorbaat digitaal verraden. En wat blijft er over van beroepsgeheimen als de inlichtingendiensten mee kunnen kijken in bronnen en patiëntgegevens?

>> Kunnen wij als mensen deze controle over elkaar wel aan? <<

Theologisch is de achtergrond van dit debat uitermate boeiend. Kunnen wij als mensen deze controle over elkaar wel aan? Dat we zo veel van de ander weten, ten goede of ten kwade? Alwetendheid is in de Bijbel voorbehouden aan God. Maar met *big data* lijkt de mens een stevige stap in die richting te zetten. Misschien deel je de ervaring dat op Facebook het ideale product al in je timeline verschijnt nog voordat je dit verlangen uitgesproken hebt. Om met Psalm 139 te spreken: 'Wonderlijk zoals u mij kent, het gaat mijn begrip te boven.' Wie *The Circle* van Dave Eggers leest, weet dat dit niet goed afloopt. Mensen blijven mensen. Met een onbedwingbare drang om de ander te beheersen. Iemand die echt alles van je weet... Dat kan alleen goed gaan als die Persoon genadig is.

Joost Smit is predikant van de Ontmoetingskerk (GKv) in Amersfoort-Vathorst.

Martin Luther King als prediker

Hoewel het vijftig jaar geleden is dat Martin Luther King jr. werd vermoord, leven zijn charisma en inspiratie onverminderd voort. Velen bewonderen hem om zijn rol als leider in de burgerrechtenbeweging. We moeten echter niet vergeten dat dit niet Kings voornaamste doel was met zijn leven. Zijn enige ambitie in het leven was om een uitstekende voorganger te worden. Zijn werk voor de burgerrechten kwam daaruit voort en zag hij als onderdeel van zijn pastorale bediening. Het boek *Sterk door de liefde. Preken die het hart raken* laat ons kennismaken met prediker Martin Luther King en enkele van zijn bevlogen preken (uitgegeven bij Kok). Centraal in zijn denken staat de liefde: een liefde die sterk is en gefundeerd op rechtvaardigheid en hoop is de enige kracht die haat en onverdraagzaamheid kan overwinnen. Een liefde die – in woorden én daden – onverminderd nodig blijft in deze wereld, waar het kwaad nog rondgaat als een briesende leeuw.

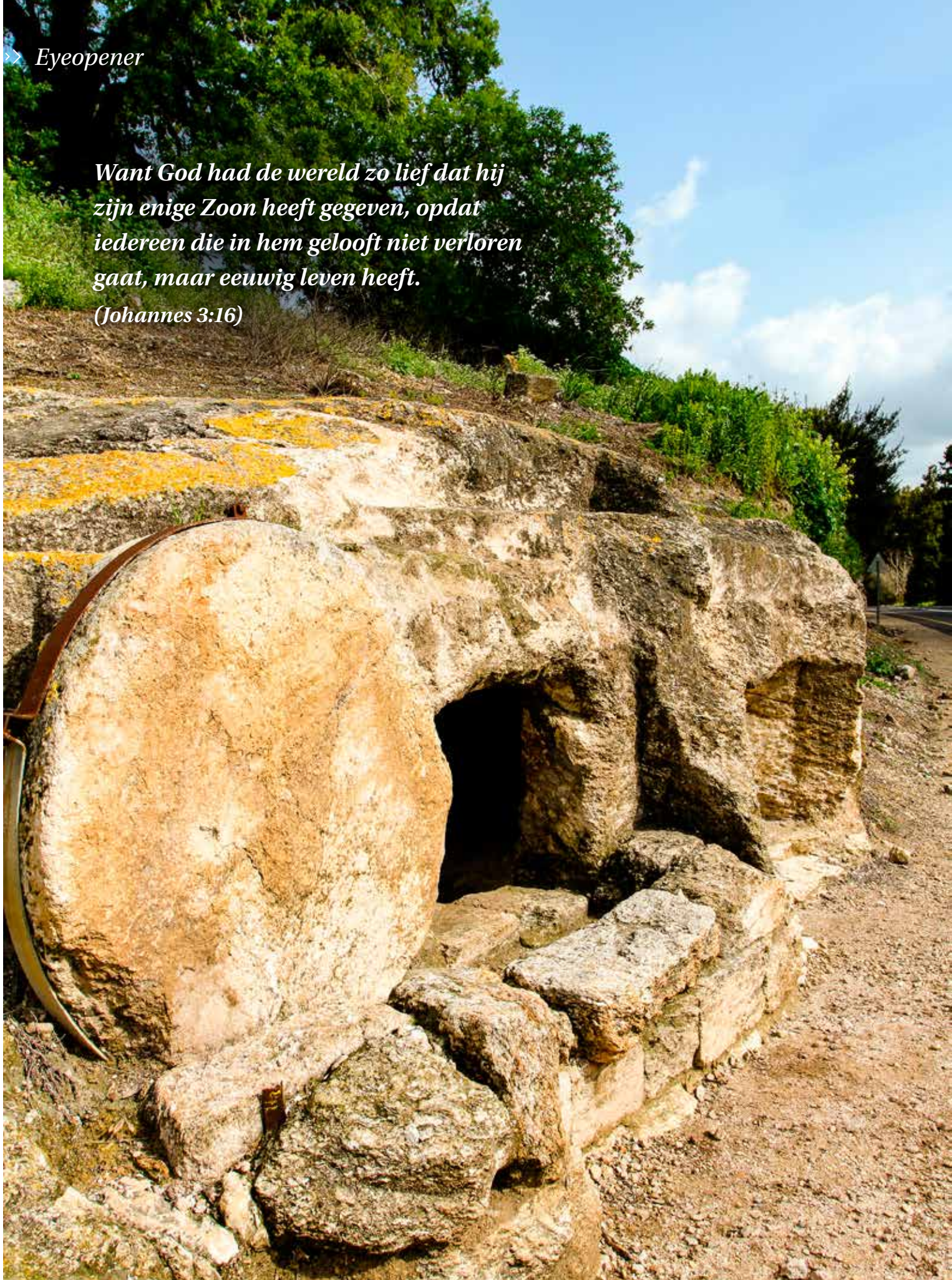
Rouwen om een kind

Het overlijden van een kind heeft een enorme impact. Het zorgt voor een onherstelbare leegte in het gezin, een gemis dat levenslang meegedragen wordt. Het is moeilijk voor te stellen wat er omgaat in het leven van vaders en moeders die een kind verloren hebben. Waar lopen zij en de overige kinderen bijvoorbeeld tegen aan, thuis, op het werk, op school, in hun familie- of vriendenkring? Hoe geven de ouders, bij al hun persoonlijk verdriet, toch voldoende aandacht aan de andere kinderen? En hoe kunnen omstanders (familie, vrienden, ambtsdragers en gemeenteleden) met hen meeleven? Een boek waarin deze vragen centraal staan is *Rouwen om een kind*, geschreven door Linda Klein en Joop Stolk. Het is in de eerste plaats geschreven voor christenouders die een kind moeten missen, maar is daarnaast ook bedoeld voor mensen die om het gezin heen staan.

*Want God had de wereld zo lief dat hij
zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat
iedereen die in hem gelooft niet verloren
gaat, maar eeuwig leven heeft.*

(Johannes 3:16)

Geen liefde zonder lijden?

Johannes 3:16 is ongetwijfeld één van de meest bekende en populaire Bijbelteksten. Dit vers is het evangelie in een notendop: het gaat over Gods liefde, over Jezus en het eeuwige leven. Drie thema's die de kern van het christelijk geloof omvatten. En toch kan juist dit vers ook vragen oproepen. Over verloren gaan, maar ook over de vraag waarom God de Zoon zijn leven voor ons heeft gegeven. En die laatste vraag is nog niet zo makkelijk te beantwoorden.

tekst **Almatine Leene**

Met name aan het begin van de kerkgeschiedenis stelde men dat Christus aan het kruis is gestorven om het kwade te overwinnen. Dat model wordt ook wel het overwinningsmodel genoemd. Later, in de elfde eeuw, werd het verzoening-door-voldoeningmodel bekend. De nadruk ligt daarin op het offer dat Christus in onze plaats aan het kruis heeft gebracht. Daardoor is de relatie tussen God en mensen weer hersteld. In protestantse en gereformeerde kringen is dit model het meest gangbaar. Naast deze twee visies zijn er nog verschillende andere, maar dit zijn wel de meest bekende.

Bram van de Beek geeft nog een ander perspectief in zijn nieuwst boek *Uw Vader, mijn Vader. Het spreken over God de Vader*. Hij stelt dat Christus voor ons aan het kruis is gestorven om daarmee Gods liefde te laten zien. Op het eerste gezicht lijkt dat de andere twee benaderingen niet tegen te spreken en goed aan te sluiten bij Johannes 3:16. Maar alvorens die conclusie getrokken kan worden, moeten we eerst bespreken wat hij bedoelt met Gods liefde.

Liefdesdaad

De gedachte van Van de Beek lijkt in lijn met Johannes 3:16. Maar wat zeggen we precies als we stellen dat God zijn liefde door het lijden van de Zoon aan ons laat zien? Gods liefde wordt zichtbaar aan het kruis, in het lijden. Je leven geven voor iemand, voor de wereld, is de ultieme liefdesdaad. Paulus verwijst daar ook naar in Romeinen 5:7-8: 'Er is bijna niemand die voor een rechtvaardig mens wil sterven; slechts een enkeling durft voor een goed mens zijn leven te geven. Maar God bewees ons zijn liefde doordat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren.' Van de Beek verbindt daar echter de conclusie aan dat we

Gods liefde niet zouden kennen als Christus niet voor ons zou zijn gestorven. In het laatste hoofdstuk van zijn boek, met de titel 'Liefde', beweert Van de Beek dat het lijden en de zonde van de wereld geen bijkomstigheden zijn. Als de wereld goed zou zijn geweest, had God nooit zichzelf kunnen openbaren. Dus God heeft ons lijden gewild en Hij brengt ons in zonde. Anders zou Hij zijn liefde niet hebben kunnen laten zien door de kruisdood van Christus. Geen liefde zonder lijden dus. Maar kun je dat wel zeggen?

Verwijdering

Heeft God het lijden nodig om zijn liefde te laten zien? Dat God door het lijden zijn liefde laat zien, is duidelijk. Zijn lijden was niet zinloos, maar een daad van gehoorzaamheid en liefde. Maar dat is iets anders dan lijden een voorwaarde maken voor liefde.

>> Je leven geven voor iemand is de ultieme liefdesdaad <<

Dat uit ons eigen lijden soms iets moois voortkomt, is genade. Als je relatie met God zich door een verlies verdiept, is dat iets om dankbaar voor te zijn, maar het zou geen noodzaak moeten zijn. Als je kinderen krijgt, bewijs je hun liefde; dat is niet pas mogelijk als er iets ergs gebeurt. Uiteraard kan lijden de liefde intensiveren, maar het tegenovergestelde is ook waar: lijden kan verwijdering brengen tussen ouders en/of kinderen, en ook tussen God en ons. Veel

>>

>> Eyeopener

mensen willen of kunnen niet in God geloven, omdat ze een goede God niet met het lijden in de wereld kunnen rijmen. De troost dat Christus weet wat lijden is, kan veel betekenen, maar is niet genoeg.

Mysterie

Het heeft ook iets tragisch als het lijden een voorwaarde voor liefde is. Dan zou God het lijden vanaf het begin hebben gewild en is Hij ook ten volle daarvoor verantwoordelijk. Dat roept allerlei vragen op over Gods goedheid. Ook pastoraal kom je dan in de problemen. Als je lijden ervaart en het blijkt van God te komen, wat zegt dat dan over God? Uiteraard zijn er teksten in de Bijbel die erop wijzen dat God mensen straft. Maar juist in Christus heeft Hij die straf gedragen. De oorsprong van het lijden in de wereld is ook niet ondubbelzinnig uit de Bijbel af te leiden. Waar het lijden precies vandaan komt, blijft grotendeels een mysterie. Wel weten we dat de mens, Satan en God er alle drie iets mee te maken hebben. Maar belangrijker is dat God de oplossing heeft gegeven. Om daaruit de conclusie te trekken dat God het lijden dus heeft gewild om zichzelf te openbaren, gaat een stap te ver wat mij betreft. Want daarmee maak je het lijden van Christus ook het einddoel.

>> Goede Vrijdag kan niet zonder Pasen en andersom <<

Het woordje 'opdat' in Johannes 3:16 is belangrijk om te begrijpen dat het kruis niet het einddoel was. Daarmee versmalen we het leven van Jezus. Het doel van Jezus' leven, lijden én opstanding is het geven van eeuwig leven aan iedereen die in Hem gelooft. Het doel is dus eeuwig leven, door lijden gegeven, maar ook door Jezus' leven en door de opstanding.

Opstanding

Zonder opstanding is de kruisiging zinloos. De opstanding is de bron van hoop, van een nieuwe richting en schepping. Zonder opstanding is er geen evangelie, zoals Paulus ook verwoordt in 1 Korintiërs 15:14: 'als Christus niet is opgewekt, is onze verkondiging zonder inhoud en uw geloof zinloos'. De grote verrassing is niet alleen het kruis, maar ook de opstanding. Dat verwachtte niemand. Na de kruisiging van Jezus hadden de leerlingen van Jezus geen enkele reden om het evangelie te vertellen. Er was geen goed nieuws. Na de opstanding wel. En er is meer: Christus laat hen wachten tot Pinksteren. Ook de Geest wordt gestuurd, uit liefde, om ons in onze wereld de kracht te geven om een verschil te maken. Als je, zoals Van de Beek, zegt dat God het lijden nodig heeft, beperk je de liefde van God. God spreekt door het lijden, en dat maakt God bijzonder. Want het is in geen mensenhart opgekomen dat God zelf naar de aarde toe kon komen om voor ons aan het kruis te sterven. We leren Gods liefde daardoor inderdaad kennen. Maar God spreekt ook door alles wat mooi en goed is. Door de mooie kant van de natuur, door genezing, door geboorte en relaties, door de opstanding van de doden. We hebben zowel Goede Vrijdag als Pasen nodig. Enerzijds om niet in een lijdzaam evangelie te blijven hangen, en anderzijds om triomfalisme te voorkomen. Goede Vrijdag kan niet zonder Pasen en andersom.

Dat roept natuurlijk wel de vraag op of het terecht is dat we veertig dagen aandacht geven aan het lijden van Christus en maar één dag Pasen vieren. De vijftigdagentijd tot Pinksteren begint bijna. Het zou mooi zijn als we daaraan minstens zo veel aandacht geven, want anders raakt het een beetje uit balans. Net zoals dat het geval is bij Van de Beek.

Almatine Leene is docent dogmatiek aan Hogeschool Viaa in Zwolle, onderzoeker aan de Universiteit van Stellenbosch en predikant van de Nederduits Gereformeerde Kerk Stellenbosch-Wes.

Om over na te denken of door te praten

- Wat betekent het lijden van Christus voor jou? Hoe zou je aan niet-christenen uitleggen waarom Jezus aan het kruis is gestorven?
- Voor veel christenen is de veertigdagentijd een belangrijke periode. Tom Wright wijst erop dat het vreemd is dat we zo veel dagen uittrekken voor het lijden van Christus en slechts één dag voor Pasen. In de kerkelijke traditie bestaat ook een vijftigdagentijd: van Pasen naar Pinksteren. Daar hebben we echter veel minder aandacht voor. Hoe komt dat? Hoe zouden we die vijftigdagentijd meer onder de aandacht kunnen brengen?
- Lees Johannes 3:16 nogmaals en schrijf vijf woorden op die er voor jou uitspringen. Denk na over elk woord dat je hebt opgeschreven en de verhouding tussen de woorden.
- Lees het verhaal van Kees en Yvonne Slootweg op cip.nl/56532-problemen-met-mijn-zoon-brengen-me-dichter-bij-god. Het lijden in hun leven heeft hen dichterbij God gebracht. Maakt dat het lijden zinvol? Hoe werkt dat in jouw leven? En welke betekenis heeft de opstanding van Christus voor ons lijden?

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook? Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegaonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

OnderWeg Inspiratie voor reisgenoten

De Kerkenraad van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Kampen kreeg het verdrietige bericht dat de Here haar ouderling, onze zuster

Jacqueline Gerarda Touw

tot Zich nam, nog maar 57 jaar oud.

Ze was een trouwe, toegewijde ouderling.

Wij begrijpen de Here niet en zijn verdrietig, samen met haar echtgenoot Marius, (klein)kinderen en familie.

Namens de Kerkenraad,
Henk van Eunen, voorzitter Kerkenraad Pastoraal
Gertrude de Wilde, scriba

Kampen, maart 2018

NBV^R MASTERCLASS

Voor professionele bijbelgebruikers
'De Nieuwe Bijbelvertaling in revisie'

MELD U AAN
op bijbelgenootschap.nl/masterclass

Nederlands Bijbelgenootschap

DATA MASTERCLASSES

Woensdag 11 april – Waalwijk Ontmoetingscentrum De Haven, Leefdaelhof 10	Maandag 28 mei – Apeldoorn Hofstad, Hofveld 52
Vrijdag 13 april – Assen Het Noorderlicht, Scharmbarg 37	Maandag 4 juni – Rhenen Ontmoetingskerk, Anjerlaan 1
Maandag 16 april – Heemse (gemeente Hardenberg) De Esch – Hessenweg 47	Woensdag 6 juni – Zeist Noorderlichtkerk, Bergweg 92b
Dinsdag 17 april – Alphen a/d Rijn 't Kruispunt, Van Nesstraat 2	Vrijdag 8 juni – Heerenveen Trinitas, Coehoorn van Scheltingaweg 1
Zeeland (plaats en datum nog niet bekend)	Donderdag 14 juni – Alkmaar Kerkelijk centrum De Blijde Mare – Immanuelkerk, Kajakstraat 60

- van 10.00-15.30 uur
- door vertaalexperts van het NBG
- voor predikanten, voorgangers en kerkerlijk werkers
- gratis deelname
- vooraf aanmelden (graag minimaal 1 week van tevoren)

Musicus en componist Peter Sneep:

‘Als organist ben ik een troostbieder’

Peter Sneep componeerde het lied ‘Schepper van het geheel’, dat afgelopen najaar bij de gezamenlijke synode van de NGK en GKv werd gezongen, speelt orgel en leidt het avondgebed in de Oud-Katholieke Kerk. Wie is deze muzikale man en wat drijft hem? ‘Ik zat interessant te doen, maar eigenlijk was ik gewoon een botte gast.’

tekst **Sjoerd Wielenga** beeld **Jaco Klamer**

Peter Sneep werd op het G.W. Burgerplein in Rotterdam geboren en speelde als kind in de tuin van de riante villa die later aan Pim Fortuyn zou toebehooren. ‘Aan de andere kant van het plein stonden de meer gewone huizen. “Daar woont het plebs”, zei Fortuyn eens op televisie tegen Ivo Niehe, waarna de camera opzij zwenkte en mijn geboortehuis

in beeld bracht.’ Sneep lacht er smakelijk om.

De jaren in Rotterdam hebben Sneep gevormd. In de GKv van Rotterdam-Delfshaven – toen een gemeente van zo’n 1500 zielen – begon Sneeps liefde voor het orgel. ‘Als vierjarige zat ik op de galerij, hoorde Wim Roos orgelspelen en dacht: dit is mijn leven. Op dat moment

werd ik aangeraakt. Ik kicke als jongen niet op voetballen, auto’s en motors, maar op het orgel. Als zeventienjarige werd ik Roos’ plaatsvervanger op de zondagen dat hij verhinderd was.’ En net als Roos componeerde Sneep muziek voor het toneel. Roos deed dat voor de musicals van de jaarlijkse Grote Avond van de Gereformeerde Scholenge-

Peter Sneep: 'Als vijftienjarige besepte ik in bed in een flits dat Christus er ook voor mij is. Het heeft mijn leven veranderd.'

meenschap in Rotterdam. De jonge Peter Sneep schreef muziek voor het jaarlijkse toneelstuk van de jeugdvereniging, had plezier én voerde goede gesprekken. 'We hadden een jeugd met een gouden rand.'

Er zijn generatiegenoten van jou die met minder plezier op de kerk van hun jeugd terugkijken.

'Ja, maar de kerkelijke cultuur in Delfshaven was heel liberaal. De vrije geest van Klaas Schilder, die er ooit predikant was, waarde in de jaren zeventig nog rond. Ik kreeg catechisatie van Kees de Ruiter, toen predikant in Rotterdam-Centrum, en van onze eigen dominee, Cor van der

Leest. Ik denk er nog dagelijks aan terug. Van der Leest zei bijvoorbeeld: "Zijn wij de ware kerk? Welnee, we moeten gewoon gehoorzaam zijn aan God." Punt. Die dominees betrokken geen bastion, maar daagden je uit om vrijmoedig te kijken wat God in de Bijbel zegt. Maar de gemeentecultuur was sowieso ontspannen. Toen ik 13 was, mocht ik in mijn vrije tijd op het kerkorgel spelen. Aan de scriba vroeg ik de sleutel van de kerk.' Sneep pakt zijn eigen sleutelbos en haalt er, net als de scriba destijds, één af. "'Alsjeblieft", zei hij. "Geef maar terug als je 'm niet meer nodig hebt." Prachtig dat vertrouwen in een jongen van 13!

>> 'Wij mogen alles en de dominee zegt helemaal niet dat we in de ware kerk zitten' <<

In die jaren ervoer hij God ook heel persoonlijk. 'Als vijftienjarige besepte ik in bed in een flits dat Christus er ook voor mij is. Het heeft mijn leven veranderd.' Na de havo vertrok Sneep in 1986 naar de pedagogische academie in Amersfoort. Zijn afscheid van Rotterdam ging met tranen gepaard. 'De auto was volgeladen met mijn spullen en ik realiseerde me: nu neem ik afscheid van deze stad, de gemeente en mijn jeugd. In de kerk in Amersfoort kwam ik in een geestelijke oertijd terecht. Het was heel formeel, alles moest via de kerkenraad geregeld worden, tot aan de sleutel voor de organisten aan toe. Ik kreeg pas vorig jaar voor het eerst een eigen sleutel.'

Hij fronst. 'Alle veroordelen tegen vrijgemaakten bleken toch waar te zijn. "Jullie mogen niets en jullie denken dat je in de ware kerk zit" hoorde ik altijd. "Welnee", zei ik dan. "Wij mogen alles en de dominee zegt helemaal niet dat we in de ware kerk zitten." Totdat ik in Amersfoort kwam wonen en besepte: dus dát bedoelden ze.'

Verzoening

Vorig jaar november was Peter Sneep bij de gezamenlijke synodevergadering van de NGK en de GKv. De bijeenkomst werd afgesloten met het lied 'Schepper van het geheel' van Ria Borkent, waarvoor hij de melodie schreef. Daarin staan verzoening, vergeving en het avondmaal centraal. 'Het avondmaal is een bourgondische maaltijd. Dat gevoel heb ik in de muziek willen leggen.'

>> Ontmoeting

Hoe kijk je terug op die bijeenkomst?

'Ik vond het mooi, maar voor mijn gevoel ontbreekt de urgentie voor het verzoenen. Natuurlijk is één kerkverband belangrijk, maar op de gewone christelijke werkvloer tellen die verschillen helemaal niet meer. Op de basisschool van mijn kinderen zitten leerlingen uit allerlei kerken. Denk je dat ik aan een ouder zal vragen: ben jij wel confessioneel betrouwbaar? Natuurlijk niet! Wat mij op die synode trof was een oude NGK-dominee (ds. Henk Schuurman, SW) die had geleden onder de kerkelijke shit die hij over zich heen had gekregen. Hij mocht de mensen zegenen, ook zijn tegenstanders van vijftig jaar geleden. Dat ontroerde me. Hij sprak de zegen uit in zijn eigen woorden, niet de bekende riedel aan het einde van een dienst die je zo mee kunt dreunen. Zegenen is een beetje mysterieus. Dat God zijn aanschijn over jou doet lichten, betekent (Sneep buigt naar voren over de tafel en kijkt de interviewer vriendelijk aan): "Hallo Sjoerd, het is voor jou."'

Heb je zelf iets meegekregen van de kerkstrijd in de jaren zestig?

'Op de gereformeerde lagere school werden kinderen die na de scheuring naar de NGK gingen van school gehaald. Onze vriendjes verdwenen gewoon uit de klas! Mijn broer moest daar om huilen; hij en zijn soulmate werden wreed van elkaar gescheiden. Heel schokkend en superonveilig dat kinderen met wie niets mis was, zomaar van school af moesten. Met mijn Nederlands-gereformeerde vriendje Onno liep ik, bij wijze van statement, hand in hand over het schoolplein om

>> 'Ik kon alleen maar huilen van geluk' <<

te laten zien dat we vrienden waren. Ik kan er nog steeds verdrietig om worden. Later bezocht ik een belijdenisdienst van een vriendin in de NGK. De preek ging over dat je Christus in het Oude Testament al tegen kunt komen. Ik werd opgetild door die dienst en kwam er beemoedigd vandaan. Ik dacht: dan kan het toch geen foute kerk zijn?'

Troost

Als organist in Amersfoort, begeleidde hij ook in de jaren tachtig en negentig kerkdiensten in een Amersfoortse NGK, waar familie van hem woonde. 'Maar dat hield ik voor mijn eigen gemeenteleden angstvallig verborgen. Ik begeleidde op zondag dus drie kerkdiensten.'

Wat drijft je als je op de orgelbank zit?

'Muziek maken in de kerk maakt deel uit van mijn wezen. In de muziek zit troost, dus als organist ben ik troostbieder. Als speelman moet je harten raken. Niet met sentiment, maar met vakmanschap. Als je mooi speelt, vinden mensen dat fijn.'

Maar je noemt jezelf troostbieder. Dat is méér dan mensen een fijn moment bezorgen.

'Klopt, ik kan niet anders dan laten horen dat ik zelf ook gelovig ben en meebouw aan Gods koninkrijk. Ik vind het heel erg leuk om te spelen. Als ik organisten coach, zeg ik: ga daar zitten met een blij gevoel in je hoofd. Bedenk: dát is leuk, ik heb muzikaal talent van de Heer cadeau gekregen!' Hij straalt: 'Ik hoor weleens terug dat ik troost bied. Schoonheidsontroering, dat is troost in de muziek.' Muziek van Opwekking, Sela en Psalmen voor Nu zit – zegt hij enigszins beschroomd – niet op zijn geestelijke golflengte. 'Het gekke is: ik voel me nog jong, alsof ik net van catechisatie af ben. Ik ging vanuit Rotterdam de wereld in met het idee dat ik kerkelijk heel liberaal was. Nu voel ik mezelf met diezelfde ideeën heel ouderwets. Tja, ik moet maar gewoon mooi blijven spelen zolang er

Peter Sneep: 'Tja, ik moet maar gewoon mooi blijven spelen zolang er nog psalmen en gezangen worden opgegeven in de kerk.'

nog psalmen en gezangen worden opgegeven in de kerk.'

Muzikale inspiratie haalt Sneep uit Engeland, waar hij regelmatig in grote kathedralen *evensongs* bezoekt. Hij vindt de muziek daar mooier dan hij ooit maken kan. Aan het avondmaal ging hij niet, want dat deed je niet. 'Totdat ik bedacht: ik geniet van de muziek, ik word blij van de preek, er zitten hier vriendelijke mensen en dan wil ik met mijn botte vrijgemaakte kop niet mee-eten aan de bourgondische maaltijd? Dán ben je een eikel! Ik zat daar interessant te doen, maar eigenlijk was ik gewoon een botte gast. Op zeker moment ben ik dus mee

gaan doen. Met knikkende knieën knielde ik neer, kelk aan de mond, ouwel in de hand. Ik deed iets waarvan ik dacht dat het niet mocht. Ik ontving brood en wijn uit handen van de voorganger: "The body of Christ. The blood of Christ." Het summum van genade: je krijgt het. Dát is het avondmaal! Ongevraagd, in grote vriendelijkheid. Ik kon alleen maar huilen van geluk.' De tranen staan in zijn ogen.

In Amersfoort leidt Sneep in de Oud-Katholieke Kerk op donderdagavond het avondgebed. Hij bidt voor de noden van de wereld, leest Bijbel en zet de psalmen a capella in. 'En we zijn vijf minuten stil. Een weldadige stilte in een prachtig gebouw.' Sneep sluit het avondgebed af met de zegen. In tranen: 'Dan wens ik de mensen toe dat ze altijd mogen ervaren dat God van hen houdt. Dat krijg ik er nooit met droge ogen uit.'

Niet goedkoop

Drie jaar geleden werd Sneep om economische redenen ontslagen als journalist bij het *Nederlands Dagblad*, waar hij 28 jaar gewerkt had. Daarna ging hij aan de slag bij de Reformatorische Omroep, maar moest ook daar – net als elf collega's – vanwege bezuinigingen vertrekken.

Je bent twee keer je baan kwijtgeraakt. Hoe kun jij je gezegend voelen?

'Het is heel pijnlijk en verdrietig. Daarom moet je blijven zegenen, zodat je tegen de klippen op mag blijven ervaren dat God van je houdt. Dat is niet goedkoop, maar je moet het altijd tegen elkaar blijven zeggen. Psalm 139 maakt duidelijk dat God mij ziet zoals ik ben. In je eigenheid gekend en geaccepteerd worden, daar gaat het om.'

Maar je bent ontslagen...

Donkere grimassen trekken over zijn gezicht. Hij stamelt, zoekt naar woorden, denkt na over de vraag of hij kan vergeven. Dan: 'Over mijn ontslag bij het *ND* droom ik nog elke nacht. Maar ik dien een God die recht doet. Dat heeft mij op de been gehouden.'

Zou je je voormalige werkgevers kunnen zegenen?

Resoluut: 'Ja! Ik wens ze toe dat ze ervaren dat God van ze houdt.'

Hoe ziet jouw toekomst eruit?

'Ik werk als freelance journalist en vrijwilliger. Ik ben vol goede moed. De Heer brengt me wel ergens.'

Sjoerd Wielenga is zelfstandig journalist en tekstschrijver.

>> Column

Nihil obstat

Vroeger stond in boeken die waren goedgekeurd voor Roomse lezers: *nihil obstat* (geen bezwaar). Die index bestaat niet meer. Maar ook vandaag is een gedachtepolitie actief die herinnert aan vroegere tijden. De naam? Wikipedia. Als je snel informatie zoekt, kom je vaak terecht bij de befaamde internet-encyclopedie. Die voldoet prima voor exacte gegevens, bijvoorbeeld de afstand van de aarde tot de maan. Maar o wee als je in gevoelig, niet politiek correct vaarwater komt. Dan is objectiviteit ver te zoeken. Dat vind ik niet alleen, dat is ook de mening van Larry Sanger, één van de oprichters van Wikipedia, maar er nu niet meer bij betrokken.

>> Ook vandaag is een gedachtepolitie actief die herinnert aan vroegere tijden <<

Ik ben geïnteresseerd in het werk van het Discovery Institute in Seattle, met name op het gebied van Intelligent Design. In tegenstelling tot wat velen denken, zijn de argumenten om als grond van de fysieke en biologische werkelijkheid geen toeval maar ontwerp aan te nemen, alleen maar sterker geworden. Maar dat zul je uit Wikipedia niet te weten komen. Wetenschappers die mensen niet uitschelden maar hun argumenten serieus nemen en van mening veranderen, kunnen erop rekenen dat ze a. hun baan verliezen en b. uit Wikipedia verwijderd worden (of tot karikatuur worden gemaakt), ongeacht hun staat van dienst. De gerenommeerde Duitse paleontoloog Günter Bechly is een voorbeeld. In het Darwinjaar 2009 organiseerde Bechly een grote tentoonstelling in Stuttgart, met als visuele trekker een vitrine met een weegschaal. In de ene schaal lag *On the Origin of Species*, in de andere een stapel recente boeken over Intelligent Design. Natuurlijk sloeg de weegschaal door naar Darwins kant. Bechly maakte alleen een 'fout': na afloop ging hij die boeken over Intelligent Design lezen en hij was verrast door de argumentatie. Uiteindelijk gaf hij zijn naturalisme op en nog later werd hij christen. En werd uit Wikipedia verwijderd. Dit voorbeeld is helaas niet het enige.

Jaarlijks benoemt het Discovery Institute een 'Censor of the Year'. En inderdaad: de eer ging dit jaar naar Wikipedia. Wie dit verhaal wil checken zal dus ergens anders moeten zoeken.

Dick Westerkamp is predikant van De Lichtboog (NGK) in Houten.

Biddag in maart en dankdag in november markeren de start en het eind van de agrarisch actieve periode. Dat is van oudsher de periode in de reformatorische kerken waarin geen catechese wordt gegeven, onder andere omdat vroeger de kinderen voor het werk op het land nodig waren. Dus bleven de wintermaanden over voor catechese. Een dergelijk seizoensritme is anno 2018 verdwenen. Dat levert de vraag op: hoe houd je nu contact met de jeugd door het jaar heen?

tekst **Paul Smit**

Agenda

- 7 april 2018 (Ede): Huis van Belle-dag. Bedoeld voor tienermeiden, met speciaal programma voor ouders. Zie stichtinghuisvanbelle.nl/blog/belledag2018.

- 26 mei 2018 (Arnhem): EO Jongeren-dag, met als thema 'Walk on water'. Zie beam.eo.nl/eo-jongeren-dag.

Voor scholieren wordt het ritme van de tijd tegenwoordig helemaal bepaald door het ritme van de schoolvakanties. Perioden van opbouwende spanning en momenten van pieken en van rust hebben invloed op de hoeveelheid tijd die ze beschikbaar hebben en op de intensiteit die contactmomenten kunnen hebben.

Het schooljaar is ingedeeld in vijf periodes, die elk tot op zekere hoogte een eigen karakter hebben. Die periodes zijn:

- van zomervakantie tot herfstvakantie,
- van herfstvakantie tot kerstvakantie,
- van kerstvakantie tot voorjaarsvakantie,
- van voorjaarsvakantie tot meivakantie en
- van meivakantie tot zomervakantie.

De eerste periode is voor scholieren vooral gevuld met nieuwe indrukken en vraagt van hen het nodige aanpassingsvermogen. Ze maken kennis met de nieuwe leerkracht(en), met nieuwe manieren van

doen als klas, met verandering van school of uitbreiding van het vakkenpakket of een overgang naar sector-/profielvakken. In deze weken beginnen ook alle georganiseerde sport- en hobbyactiviteiten. In de tweede periode wordt het tempo op school opgevoerd wat betreft de hoeveelheid lesstof en de werkstukken. Met als gevolg dat tegen de tijd dat de kerstvakantie aanbreekt de gemiddelde leerling behoorlijk moe is.

De derde periode is voor de meeste scholieren de meest overzichtelijke, onder andere omdat ze dan ongeveer weten hoe ze er op school voorstaan. Bovendien blijft er vaak wat meer vrije tijd over door de winterstop van allerlei buitensporten.

Gedurende de vierde periode begint de druk weer op te lopen. Wie er niet zo goed voorstaat, moet nu echt wel aan de slag om het schooljaar te halen. En de eerste

buitenactiviteiten, zoals sporttoernooien, staan op de kalender. De vijfde periode, met name de laatste weken voor de zomervakantie, leidt voor veel scholieren tot een eindsprint. Ook worden alle georganiseerde hobby's en sporten en de overige schoolactiviteiten afgerond, het liefst met extra gezelligheidsactiviteiten. Voor eindexamenkandidaten is deze vijfde periode het moment om nog één keer alles op alles te zetten. De praktijkexamens beginnen in 2018 overigens vanaf 2 april en de centraal schriftelijke examens zijn van 14 tot en met 29 mei. Elk van deze vijf periodes tussen de vakanties duurt zo'n zeven tot negen weken en vaak kennen de periodes zelf ook een bepaald ritme. De eerste week van de tweede, derde, vierde en vijfde periode is nogal eens een proefwerkweek. En in de laatste week van elke periode leeft iedereen naar de komende vakantie toe. Druk, druk, druk zo'n schooljaar.

Jaarplanning

Met het hiervoor beschreven ritme van scholieren als uitgangspunt, wil ik de jeugdwerkers oproepen tot het maken van een jaarplanning voor de activiteiten. Geef dat jaarplan aan de scholieren en aan hun ouders, zodat zij weten dat je rekening wilt houden met hun ritme.

Zo'n jaarplan begint idealiter met de eerste groepsactiviteiten eind september of begin oktober, als de eerste en meest hectische weken op school voorbij zijn. Omdat de

herfstvakantie vaak de minst volgeplande vakantie van het jaar is, is dat een goed moment voor een gezamenlijke activiteit van de jeugdgroepen samen.

In de tweede periode, maar ook de derde, vierde en vijfde, gaat het jaarplan door op de vrijdag van de eerste week. Plan in de eerste week na elke vakantie het liefst geen doordeweekse activiteiten, zodat de scholieren volop tijd hebben om voor hun proefwerken te leren. Houd ook de laatste twee weken voor de kerstvakantie vrij van catechese en richt het jeugdwerk dan vooral op ontspanning. Dat is toch een periode dat de vermoeidheid vaak een rol speelt.

De derde periode is ideaal om zoiets als een Youth Alphacursus of catechese met een maaltijd te starten, ook – of misschien wel juist – voor kinderen op de basisschool (daarover vertellen we meer in een komend artikel). In deze derde periode, als het donker van de winter nog de dagen bepaalt, sluiten het samen eten en de tijd nemen om te leren goed aan bij het ritme van school. De vierde periode geeft de ruimte om hiermee verder te gaan.

De vijfde periode eindigt wat betreft de jeugdwerkactiviteiten praktisch gezien eigenlijk altijd eind mei. De maanden juni en juli zijn vooral geschikt om in te zetten op ontspanning tijdens de eindsprint van het schooljaar.

Appberichten

Naast de groepsactiviteiten, waarbij de

Media/tips

- Alle gegevens over de schoolvakanties in Nederland zijn te vinden op de site van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl), zoekterm 'schoolvakanties'.
- Maya Bakker-de Jong en Ivo Mijland schreven twee handboeken voor docenten en mentoren in het voortgezet onderwijs: het *Handboek voor elke mentor* (Oirschot (Quirijn), 2014), en het *Handboek positieve groepsvorming* (Esch (Quirijn), 2009). Beide boeken gaan dieper in op het ritme van het schooljaar.

jongeren en de jeugdleiders elkaar gezamenlijk ontmoeten, gaan de persoonlijke contacten het hele jaar door, al is het maar via de appberichten. Deel wat je meemaakt als jeugdleader in de kerk met je groep en volg hun berichten. Want het uiteindelijke doel van het meebewegen met het ritme van de tijd van scholieren is toch dat we er voor hen zijn, als praktische voorbeelden van wat het betekent om discipel van Jezus Christus te zijn. En dat ben je het hele jaar door.

Paul Smit is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Martine Versteeg (NGK Jeugdwerk) en Anko Oussoren (Praktijkcentrum GKv).

Voorbeeld algemene jaarplanning op basis van het geven van ruimte aan proefwerkweken voor en/of na de schoolvakantie.

periode	van	1 ^e schoolweek	2 ^e schoolweek	3 ^e schoolweek	4 ^e schoolweek	5 ^e t/m .. schoolweek	laatste schoolweek	tot
1	Zomervakantie	<u>start</u> <u>kindercatechese</u>	kindercatechese	kindercatechese	kindercatechese	kindercatechese <u>start clubwerk</u>	kindercatechese clubwerk	Herfstvakantie Een kamp o.i.d.
2	Herfstvakantie Een kamp o.i.d.	kindercatechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	Kerstvakantie
3	Kerstvakantie	kindercatechese clubwerk	kindercatechese <u>start catechese</u> clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	Voorjaarsvakantie
4	Voorjaarsvakantie	kindercatechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese clubwerk	Meivakantie
5	Meivakantie	kindercatechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese catechese clubwerk	kindercatechese <u>slot catechese</u> clubwerk	<u>slot</u> <u>kindercatechese</u> <u>slot clubwerk</u>	Zomervakantie

Homoseksuele relaties in liefde en trouw

Zoeken naar Gods zegen

Biedt de Schrift ruimte voor relaties in liefde en trouw tussen twee mensen van hetzelfde geslacht? Met die vraag worstel ik al langere tijd. Of overvragen we de Bijbel als we verwachten daarop een algemeen en ondubbelzinnig antwoord te krijgen?

tekst **Maarten van Loon**

Vaak wordt gezegd: de homoseksuele geaardheid hoort niet tot de oorspronkelijke schepping. Dat is een Bijbelse notie waar ik niet onderuit kan en wil, maar ze plaatst me tegelijk voor een pijnlijk raadsel: wat is er toch gebeurd bij de zondeval? Als gevolg daarvan zijn er mensen met een homoseksuele geaardheid, die tegelijkertijd het basale menselijke verlangen naar een maatje kennen dat wél tot Gods oorspronkelijke schepping behoort. De HEER zegt immers: 'Het is niet goed dat de mens alleen is.' Hoe kunnen we dan op Bijbelse gronden van hen vragen om wel alleen te blijven?

Hoe ik ook in de Bijbel studeer op dit onderwerp, ik krijg er maar geen vrede mee. Ik mag in zijn algemeenheid graag zeggen dat Gods geboden goed zijn voor de mens, bedoeld voor ons welzijn; en dat je daar ook altijd van uit moet gaan. God legt ons geen regels op om ons te pesten of om te kijken hoeveel we van onszelf willen afzien om Hem maar ter wille te zijn, ook al dient het verder geen enkel doel. Maar als de twee verbodsbepalingen op seks tussen twee mensen van hetzelfde geslacht in Leviticus 18 en

zo inderdaad algemeen moeten worden opgevat (wat ik betwijfel), en als ze nog steeds van kracht zijn en dus ook betrekking hebben op relaties in liefde en trouw, kan ik er geen touw aan vastknopen.

Gepuzzel

Kortom, ik heb er geen vrede mee en vraag me af of we met al ons gepuzzel op Bijbelteksten wel op de goede weg zijn om hierin richting te vinden. Tot niet zo heel lang geleden dacht ik dat een theologisch-ethische benadering min of meer rechtstreeks af te leiden zou zijn uit een degelijke exegese en toepassing van de paar Bijbelteksten die rechtstreeks over homoseksualiteit gaan. Daaruit zou dan als vanzelf volgen welke weg je bijvoorbeeld in pastorale contacten met homo's en lesbiennes zou moeten wijzen.

Inmiddels denk ik dat deze weg doodloopt. Deze conclusie drong zich op toen ik me realiseerde hoezeer de uitleg en reikwijdte van Paulus' woorden in Romeinen 1 bepaald worden door de vraag in hoeverre Paulus relaties in liefde en

>> Wat is er toch gebeurd bij de zondeval? <<

trouw voor ogen gehad zou kunnen hebben. Een uitgebreide beschouwing vanuit buitenbijbelse bronnen over de waarschijnlijkheid hiervan zou dan cruciaal worden. Dat illustreert voor mij dat we de Bijbel overvragen als we verwachten een algemeen en ondubbelzinnig antwoord te krijgen op de heel specifieke vraag naar relaties in liefde en trouw.

Spannend

Maar hoe dan wel? Een sympathieke benadering vind ik die waarin gerekend wordt met Gods genadige tegemoetkoming, zoals onder meer voorgesteld door H.G. de Graaff en J. Mudde. In de Bijbel zie je allerlei voorbeelden dat God in gebroken situaties tegemoetkomend is of de gebrokenheid reguleert, bijvoorbeeld in de wetgeving rond polygamie.

Hoe kunnen we dan op Bijbelse gronden van hen vragen om wel alleen te blijven?

Mudde formuleert het zo (mijn cursivering, MvL): *‘Menende het karakter van de HERE te kennen, mogen we binnen de gemeente van Christus ruimte scheppen voor homoseksuele relaties.’* Een ontroerende en intieme manier van zeggen, waarin ik een heel eind kan meegaan, als daarbij tenminste het gevaar vermeden kan worden dat we het karakter van God tot een soort principe maken dat algemeen inzetbaar is in onze overwegingen.

Wellicht kan dat gevaar vermeden worden door niet te *stellen* dat de HEER het wel goed zal vinden, maar te *vragen* of de HEER het goed vindt. Dat laatste is spannend, want een antwoord op die vraag krijgen we in dat geval niet, althans niet zoals dat in de Bijbel af en toe gebeurt. Dus misschien doe ik het wel helemaal verkeerd als ik na een biddend beroep op Gods barmhartigheid en tegemoetkomendheid iets doe waarvan ik niet zeker ben of het mag.

Toch zijn daarvan in de Bijbel wel voorbeelden te vinden. De zeelieden die Jona overboord gooien, heidenen die het karakter van de HEER niet kennen, wagen het erop: ze pleiten op Gods tegemoetkomendheid en kieperen dan Jona overboord. Daarna brengen ze Hem

een offer en doen Hem geloften. In feite een soort ‘God zegene de greep’!

Een ander – zij het minder rechtstreeks – voorbeeld vormt het gebed van Hizkia in 2 Kronieken 30. Als een groot deel van het volk van het pesachmaal heeft gegeten zonder zich aan de reinheidsvoorschriften te houden, doet Hizkia een beroep op het karakter van God: *‘De HERE, die goed is, doe verzoening over ieder die...’* (vers 18, NBG1951). En dan vergeeft Hij (vers 20), al lezen we niet of Hizkia en het volk dat ook meteen gewaar werden.

Beroep

Waar brengt ons dit? In ieder geval niet bij een algemene uitspraak dat de Schrift ruimte biedt voor homoseksuele relaties. Die liggen op grond van Schrift juist niet voor hand. Maar soms kan het niet anders. Soms zijn de gevolgen te erg als een relatie per se uit beeld moet blijven. Dan lijkt het mij dat er na wellicht een heel lang proces een moment kan komen waarop de situatie biddend aan de HEER wordt voorgelegd, met de vraag of Hij het wil vergeven. Een moment waarop een beroep wordt gedaan op Gods goedheid, voor het geval het ‘eigenlijk’ fout was. Of dat moment

komt – ik weet het niet. Het blijft schuren.

Nog een keer terug naar het gebed van Hizkia. Hij bidt om vergeving voor ‘ieder die zijn hart erop gericht heeft God, de HERE, de God zijner vaders, te zoeken, al was het niet naar de reinheid welke bij het heilige past’ (vers 19, NBG1951). Een spanningsvolle slotzin, die tegelijk vol verwachting is van Gods goedheid, voor het geval mijn bouwwerk van hout, hooi of stro zou blijken te zijn (1 Korintiërs 3:10-15).

Maarten van Loon is predikant van de GKv Dalfsen-Oost en redacteur van *Onderweg*.

Leestips

- H.G. de Graaff, ‘Een seksuele relatie ligt niet voor de hand’, in: *Kontekstueel* jrg. 28 nr. 5 (2014).
- J. Mudde, *Van sjibbolet naar sjalom*, Amsterdam (Buijten en Schipperheijn), 2015.
- www.onderwegonline.nl/5270-jan-mudde-en-wolter-rose-homoseksualiteit-en-de-rol-van-ervaring.

